

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREÁLOVÝCH STUDIÍ A GERMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KULTURNÍ POLITIKA ČR

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Kubatová Pitrová, Ph.D.

Autor práce: Monika Macháčková

Studijní obor: Evropská teritoriální studia – ČR a německy mluvící země

Ročník: 4

2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 30. dubna 2014

Ráda bych poděkovala PhDr. Miroslavě Kubatové Pitrové, Ph.D. za pečlivé vedení práce, věnovaný čas a podnětné rady, Mgr. Anně Ješátkové a Mgr. Ladislavu Eliášovi z Ministerstva kultury ČR za odbornou pomoc a konzultaci. Velké poděkování patří též rodině za důvěru, podporu a trpělivost.

Anotace:

Práce se zabývá existencí a vývojem kulturní politiky v ČR. Komparuje jediné dva oficiální dokumenty deklarující kulturní politiku ČR: *Kulturní politika* (na léta 2001 - 2005) a *Státní kulturní politika na léta 2009 – 2014*. Analyzována je formální stránka, obsah, význam i implementace obou politik. Práce rovněž definuje vztah Ministerstva kultury ČR ke kultuře, popisuje způsoby financování a legislativní podmínky pro kulturu v ČR. Pro komplexní představu o tématu kulturní politika je vysvětlen proces politického cyklu a jsou popsány jednotlivé fáze tvorby veřejné politiky. Součástí práce je tabulková příloha.

Klíčová slova:

Kultura; kulturní politika; veřejná politika; tvorba veřejné politiky; financování kultury; Ministerstvo kultury ČR.

Summary:

The thesis deals with an existence and a development of cultural policy in the Czech republic. It compares the only two official documents declaring cultural policy: *Kulturní politika* (for years 2001 – 2005) and *Státní kulturní politika na léta 2009 – 2014*. There is analysed the formal aspect, content, meaning and implementation of both policies. The thesis also defines the relationship of the Ministry of Culture of the Czech republic to culture, methods of financing and legislative conditions for culture in the Czech Republic. For a comprehensive picture of cultural policy there is explained process of the political cycle and described the different phases of creation of public policy. The work also includes an annex of tables.

Key words:

Culture; culture policy; public policy; creation of public policy; funding culture Ministry of Culture of the Czech republic.

OBSAH

ÚVOD	6
1 Veřejná politika	8
1.1 Definice	8
1.2 Veřejná politika jako politický cyklus	10
1.3 Proces tvorby a zavedení veřejné politiky	11
1.3.1 Fáze procesu	12
1.3.2 Etické hledisko procesu	18
2 Kultura	19
2.1 Typologie kultury	19
2.2 Kultura a MK ČR	20
2.2.1 Financování kultury v ČR	22
2.2.2 Legislativní rámec	24
2.3 Kulturní politika státu	25
2.3.1 Vývoj kulturní politiky v ČR od r. 1993	27
3 Analýza kulturní politiky ČR	32
3.1 Kulturní politika ČR (na léta 2001 – 2005)	32
3.1.1 Následná evaluace	45
3.2 Státní kulturní politika na léta 2009 až 2014	47
3.2.1 Průběžná evaluace	55
3.3 Komparace	58
ZÁVĚR	64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	65
SEZNAM PŘÍLOH	68

ÚVOD

Kultura sjednocuje, rozděluje, obohacuje a mámi. Kultura je dědictvím, uměním, komunikací a také byznysem. Ale co pojem kultura označuje? Co všechno zahrnuje? A jak se k ní staví stát? Nejen tyto otázky jsou v mé práci zodpovězeny.

V České republice má kulturu ve své gesci Ministerstvo kultury České republiky (dále jen MK ČR). Zájmy MK ČR jsou v oblastech kulturního dědictví, profesionálního i neprofesionálního umění, literatury a knihoven, církve a náboženských společností, médií a audiovizí. Tedy rozumějme, že kulturou se v pojetí MK ČR myslí movité i nemovité památky, hudba, tanec, divadlo, folklor, výtvarné umění, literatura, tisk, rozhlas, televize a kinematografie. Strategickým nástrojem MK ČR, který definuje pojmy, vymezuje oblasti zájmu, určuje pravidla a přináší národní kulturní vizi, je kulturní politika státu. Je to dokument koncepčního charakteru, který slouží k přesnému strukturování problémů a stanovení postupů jejich řešení. Vzhledem k časovému rozestupu a dynamice politiky se mění priority i problémy, definuje se státní zájem a mění se alokace finančních prostředků.

Cílem mé bakalářské práce je podrobit analýze jediné dva oficiální dokumenty deklarující kulturní politiku ČR a charakterizovat související obecné vnímání kultury státem, nastavení pravidel a norem pro podporu, spolupráci a vztahy mezi státem a kulturou. To vše od vzniku samostatné České republiky v roce 1993. Mým záměrem je popsat minulou a současnou podobu státní kulturní politiky, od tzv. *Bílé knihy* Pavla Tigrida (*Vztah státu ke kultuře. Kulturní politika evropských zemí*) až po *Státní kulturní politiku na léta 2009-2014*, a zachytit změny a proměny, kterými za ta léta prošla.

Hypotéza zní: Konkrétní cíle dokumentů *Kulturní politika* a *Státní kulturní politika na léta 2009 až 2014* jsou zcela jiné.

V první části práce se zaměřuji na proces tvorby veřejné politiky. Zodpovězeno je jakým způsobem, za jakých podmínek, pomocí jakých metod se veřejná politika tvoří, popisují všechny fáze vzniku od iniciace až po terminaci. Dále se věnuji kultuře jako pojmu, představuji možné výklady slova, a kultuře jako oblasti zájmu MK ČR. Uvádím způsoby financování kultury, českou a mezinárodní legislativu determinující prostor působnosti orgánů státní správy a samosprávy v oblasti kultury, definuji pojem státní kulturní politika a zachycuji její vývoj od r. 1993.

V druhé části práce rozebírám konkrétní výstupy MK ČR, jedná se o dokumenty *Kulturní politika* (z r. 2001) a *Státní kulturní politika České republiky 2009 – 2014* (z r. 2009), a porovnávám jejich strukturu, obsah a význam.

Zdroji této práce jsou především oficiální dokumenty vydané MK ČR, české a evropské zákony a další právní předpisy. Dalším zdrojem informací jsou publikace A. Veselého a B. Nekoly *Analýza a tvorba veřejných politik*; P. Fialy a K. Schuberta *Moderní analýza politiky*; M. Potůčka a kol. *Veřejná politika*; H. Horákové *Kultura jako všelék*, B. Nekolného a kol. *Divadelní systémy a kulturní politika* a B. Nekolného, E. Žákové a kol. *Studie současného stavu podpory umění* (svazek II.). Využívám také internetové zdroje, články z odborného tisku atp.

Z pohledu trojdimenzionálního pojetí politiky se pohybujeme převážně v oblasti *policy*. Jedená se o obsahovou dimenzi politiky, tzn. konkrétní opatření, koncepce atd. V reálném politickém světě je dělitelnost politických dimenzí nemožná. Všechny tři působí současně, což má práce názorně demonstrovat. *Polity* zastupuje právní řád ČR, *politics* je procesuální aspekt kulturní politiky, tedy samotná tvorba, a *policy* jsou již zmíněné koncepční dokumenty.

Terminologické zázemí mi poskytuje interdisciplinární obor *policy analysis*, který se ptá, jaký výsledek se dostaví (*policy*), jestliže v daném politickém systému (*polity*) byla užita určitá strategie řešení problémů (*politics*). *Policy analysis* diskutuje o tom, jak je uspořádána souhra mezi třemi politickými dimenzemi, přičemž středem zájmu zůstává stále obsahový aspekt politiky. Metodologické zázemí mi poskytla diachronní komparativní metoda, která zaznamenává vývoj konkrétních jevů podél časové osy a slouží ke zdůraznění souvislostí případů prostřednictvím podobností a odchylek mezi nimi. Výzkum pomocí komparativní metody vychází z dat, faktů a informací, zpracovaných eventuálně případovými studiemi, a slouží k zodpovězení jedné nebo více vědeckých otázek.¹

Kulturou žiji jako aktivní příjemce, organizátor i jako tvůrce. Přirozeně mi záleží na tom, jakým způsobem stát s kulturou zachází, jak se jí věnuje a jakou důležitost jí dává. Státní kulturní politika se dotýká, přímo či nepřímo, každého z nás.

---

¹ FIALA, Petr a Klaus SCHUBERT. Moderní analýza politiky. Brno: Barrister & Principal, 2000. S. 19, 30 a 45.

1 Veřejná politika

Veřejná politika úzce souvisí s kulturní politikou. Exaktně řečeno, kulturní politika je veřejnou politikou. Tato kapitola se věnuje definici pojmu veřejná politika, vysvětluje politický cyklus, jenž je podstatou chápání problematiky tvorby a analýzy veřejné politiky, popisuje fáze tvorby veřejné politiky a určuje hlavní aktéry v tomto procesu.

1.1 Definice

Veřejná politika (*public policy*) či *policy sciences* jsou pojmy nejobecnější a zastřešující, které zahrnují praxi i teorii politiky ve smyslu *policy*. Zkoumání procesu tvorby politiky a výstupů politiky označují také termíny *policy studies*, *policy evaluation*, *policy analysis*. Někdy jimi bývají označené odlišné aktivity, jindy jsou používány jako synonyma. Dokonce se od sebe velmi liší i samotné definice. Základním a společným prvkem vymezení je, že věda o *policy* se stále snaží zlepšit veřejněpolitické výstupy pomocí systematických analytických postupů při řešení veřejněpolitických problémů.²

B. G. Peters definuje veřejnou politiku jako souhrn činností vlády přímo nebo nepřímo působící na občany, jež operuje na třech úrovních: politická rozhodnutí, produkty politiky a důsledky politiky.³ Podobně chápe veřejnou politiku J. E. Anderson. Tvrdí, že veřejná politika je proudem záměrných činností realizovaných jedním či více aktéry při řešení jistého problémů či sledování určitého zájmu. Lze jej členit na (veřejněpolitické) nároky, rozhodnutí, prohlášení, činy a (zamýšlené a nezamýšlené) důsledky. Poněkud obsírněji uchopil definici veřejné politiky M. Potůček: „*Veřejnou politiku vymezujeme jako disciplínu propracovávající a aplikující výkladové rámce sociologie, ekonomie, politických věd, práva, teorie řízení a dalších oborů k analýze a prognóze procesů formování a uplatňování veřejných zájmů vážících se na řešení diferencovaných sociálních problémů. Věnuje se přitom především institucionálnímu zprostředkování těchto procesů veřejným, občanským a do jisté míry i soukromým sektorem v poloze, která je využitelná politickou praxí.*“⁴ Čím konkrétně se veřejná

---

² VESELÝ, Arnošt. Veřejná politika. In: VESELÝ, A. a M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. S. 19 a 23.

³ PETERS, B. Guy. American Public Policy: Promise and Performance. Chatham: Chatham House Publishers, 1986. S. 4.

⁴ POTŮČEK, Martin a kol. Veřejná politika. Praha: nakladatelství SLON, 2005. S. 21.

politika zabývá, nám jednoduše prozrazuje definice T. R. Dye: co vlády činí, proč tak činí a s jakými výsledky. Centrálními elementy veřejné politiky jsou tedy obsah (co), důvody, příčiny (proč) a účinky a souvislosti politiky státu (s jakými výsledky). Ve skutečnosti však nepůsobí na politiku jen vlády, ale všichni političtí aktéři disponující regulativními kompetencemi, které mají společenský dosah.⁵

Veřejná politika je tedy interdisciplinární obor, který spojuje poznatky mnoha disciplín, což rozšiřuje jeho metodologické a meritorní zázemí. Metodologické postupy čerpá z oborů jako je politologie, správní a právní věda, ale i sociologie, ekonomie, či filosofie a dalších disciplín.

Veřejná politika se zaměřuje na konkrétní a praktické problémy. „*Na jedné straně je veřejná politika popisně analytická, na straně druhé je orientována na politické poradenství a praktické využití.*“⁶ Humanistické hodnoty za použití exaktních vědeckých metod jí určují směr jednání a výzkumu.

Součástí veřejné politiky je zpracování dlouhodobých strategických záměrů, koncepcí a vizí. Celkově roste počet analýz, koncepcí, strategií a dalších podkladů pro politické rozhodování. Takové dokumenty jsou, jak vyplývá z textu výše, výsledkem politického procesu. Jejich tvorba probíhá nejen na úrovni centrální (vládní, ministerské a parlamentní), ale také na krajské, obecní a stále více na úrovni nadnárodní.⁷

Základní směry veřejné politiky

Veřejná politika jako vědní obor se dělí na dva základní směry, kterými se vědecká bádání ubírají. Jsou označeny jako vědění pro veřejnou politiku a vědění o veřejné politice.

První zmíněný směr, vědění pro veřejnou politiku, se snaží vytvořit politicky užitečné poznatky, jejichž prostřednictvím může napomáhat k racionalizaci procesu tvorby veřejné politiky. Autoři tohoto směru vytvářejí a využívají celou řadu metod, např. SWOT analýzu, strom problémů, analýzu nákladů a přínosů atd. Jejich hlavním cílem je poskytnout poznatky pro efektivnější, objektivnější a racionálnější proces tvorby veřejné politiky a učinit z něj proces více založený na dostupných vědeckých poznacích.⁸

---

⁵ VESELÝ, Arnošt. Veřejná politika. In: VESELÝ, A. a M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. S. 20.

⁶ Tamtéž. S. 19.

⁷ Tamtéž. S. 7.

⁸ Tamtéž. S. 38.

Druhý směr, vědění o veřejné politice, se snaží popsat proces, jakým je veřejná politika ve skutečnosti vytvářena, např. proč dochází k určitým rozhodnutím, jak jsou v politice vymezovány problémy a nastolovány agendy. Jsou přitom formulovány nejrůznější modely a teorie o procesech tvorby veřejné politiky. Cílem není tento proces nijak měnit či ovlivňovat, ale spíše ho pochopit a vysvětlit.

Druhý pojem je více normativním a spíše označujícím analýzu a tvorbu politiky, ale v některých ohledech tomu bývá právě naopak.⁹

1.2 Veřejná politika jako politický cyklus

Pro pochopení vzniku politiky ve smyslu *policy*, tedy faktického výstupu, musíme porozumět politologické představě o funkcích politických systémů. Základním modelem politického systému je jeho zjednodušený model od D. Eastona. Byl přesvědčen, že „...politická aktivita může být analyzována jako systém obsahující několik procesů, které musejí zůstat v rovnováze, má-li být tato aktivita zachována“¹⁰. V tomto modelu je rozhodující posloupnost fází input – conversion – output, tedy vstup – přeměna – výstup. Vstup je tvořen požadavky a zájmy vycházející z okolí a podporou, která se politickému systému z okolí dostává. Na základě zpracování vstupů během přeměny¹¹ vznikají rozhodnutí a politická jednání, tedy výstupy. Podle tohoto modelu je hlavním úkolem politického systému zpracovat vstupy na výstupy. Politický výsledek (např. politický program nebo jiný dokument) je poté podroben kontrole celého systému, který prostřednictvím reakce a zpětné vazby vytváří nový vstup pro politický systém. Potenciální řetězec se procesem zpětné vazby uzavírá. Tato představa o politickém systému je však abstraktní. Sociálně-politická realita může být zobrazena i jinak. Jsou zde zastoupeny složky např. i administrativní, komunikační, institucionální, mediální i kulturní. Cílem modelu bližšího realitě (např. model F. Lehnera) je mj. poukázat na komplexitu zprostředkování a přeměňování problémů, potřeb a zájmů v moderních demokraciích. Základní prvky vstup – přeměna – výstup však dodnes platí, i když došlo k rozpracování a rozšíření výkladu.¹²

---

⁹ VESELÝ, Arnošt. Veřejná politika. In: VESELÝ, A. a M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. S. 38 a 44.

¹⁰ POTUČEK, Martin a kol. Veřejná politika. Praha: nakladatelství SLON, 2005. S. 34.

¹¹ Způsob, jakým zpracování vstupů na výstupy probíhá, model neobjasňuje. (pozn. aut.)

¹² FIALA, Petr a Klaus SCHUBERT. Moderní analýza politiky. Brno: Barrister & Principal, 2000. S. 55 - 59.

Policy-making system

Policy-making system tvoří klíč k analýze vnitřních restrikcí politického řízení moderních demokratických států. Nejvíce je využíván ve správní vědě a ve výzkumu veřejné politiky.

Obecný model *policy-making system* je založen na základním modelu D. Eastona, avšak nachází se převážně v oblasti přeměny. Tato zóna mezi vstupy a výstupy zahrnuje mnoho struktur, institucí a procesů, které bývají obvykle analyzovány odděleně.¹³

A. Almond a G. Bingham Powell rozvádějí proces přeměny a uvádějí jeho šest základních funkcí: formulování požadavků, kombinování požadavků ve formě alternativních návrhů jednání, formulování autoritativních pravidel, zavedení a prosazení pravidel, přizpůsobení aplikace individuálním případům, vyměňování těchto rozličných aktivit uvnitř politického systému a předávání jeho okolí. Někteří další autoři doplňují tento soupis systémových úkonů ještě dalšími dvěma funkcemi: udržování a přizpůsobování systému a rekrutování politického personálu.¹⁴

W. Jann vyzdvihuje v modelu *policy-making system* dva důležité faktory: procesy a struktury, které ovlivňují vytváření a formulaci politických rozhodnutí a procesy a struktury, které ovlivňují realizaci politických rozhodnutí a jejich přeměnu ve skutečná, měřitelná politická opatření. Vnitřní struktury politického systému jsou však ovlivňovány jak nositeli politických rozhodnutí (politiky), tak výkonnými státními orgány (ministerským a státním úřednictvem) a institucionalizovanými postupy. Model *policy-making system* W. Janna podává přehled o celkových souvislostech mezi procesuálními a strukturálními proměnnými politických dějů. Nabízí „...zevšeobecnění průběhu politických rozhodnutí a jejich strukturálních a procesuálních znaků. Představuje schéma vzájemných souvislostí jednotlivých kategorií, s jehož pomocí mohou být nalezeny, popsány a analyzovány důsledky a souvislosti politiky.“¹⁵

1.3 Proces tvorby a zavedení veřejné politiky

Proces tvorby veřejné politiky probíhá současně na různých místech a úrovních, neustále se proměňuje. Většinou zde neexistuje jasný kauzální řetězec kroků a celkově

---

¹³ FIALA, Petr a Klaus SCHUBERT. Moderní analýza politiky. Brno: Barrister & Principal, 2000. S. 60 - 65.

¹⁴ Tamtéž. S. 60.

¹⁵ Tamtéž. S. 64 - 65.

jde o velmi komplexní proces. Běžně do procesu vstupují stovky různých aktérů, z nichž každý má odlišné hodnoty, zájmy, vnímání situace a politické preference. Od vzniku problému, přes implementaci až po evaluaci trvá proces tvorby politiky většinou více než jedno desetiletí.

Prvním krokem tvůrce veřejné politiky je analýza konkrétního sociálního problému. K tomuto problému se navrhnou vhodná řešení, která se dále rozpracují (např. tvorba programů a legislativních norem), poté přichází proces realizace navržených řešení a nakonec zhodnocení jejich účinnosti. Základní otázky procesu zní takto: Jakým způsobem a jakými metodami lze nejlépe definovat veřejněpolitické problémy? Jakým způsobem a jakými metodami lze nejlépe definovat veřejněpolitické cíle a kritéria? Kde a jak najít varianty řešení problémů? Jakým způsobem a jakými metodami lze prognózovat výsledky a důsledky určitých politik? Jakým způsobem a jakými metodami lze porovnat různé varianty veřejných politik? Jak nejlépe implementovat a převést do praxe navržené a odsouhlasené politiky? Jak měřit a vyhodnocovat výsledky a efekty veřejných politik?¹⁶

1.3.1 Fáze procesu

Jednotlivými fázemi procesu vzniku a zavedení veřejné politiky jsou iniciace, estimace, selekce, implementace, terminace.

Identifikace a uznání sociálního problému / iniciace

V této fázi dochází k početí celého procesu tvorby veřejné politiky. Pokud vzniklý sociální problém není řešitelný na úrovni daných sociálních aktérů¹⁷ a stává se veřejným zájmem, nastává v tento moment chvíle pro koncipování a uplatnění veřejné politiky.¹⁸

V iniciační fázi není příliš důležité, kde se problém objevil, ani kdo tento problém nastolil. Většinou také nelze přesně určit počátek, průběh procesu, ani popsat jeho aktéry. Proto bývá iniciace často definována až dodatečně.¹⁹

---

¹⁶ VESELÝ, A., Z. DRHOVÁ a M. NACHTMANNOVÁ. „Vědění o politice“: teoretické poznatky o tvorbě veřejných politik. In: VESELÝ, A. a M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. S. 8 a 44.

¹⁷ Záleží přitom na interpretaci vzniklé situace jednotlivými aktéry, na jejich hodnotách, politických ideologiích a programech. (pozn. aut.)

¹⁸ POTŮČEK, Martin a kol. Veřejná politika. Praha: nakladatelství SLON, 2005. S. 37 - 38.

¹⁹ FIALA, Petr a Klaus SCHUBERT. Moderní analýza politiky. Brno: Barrister & Principal, 2000. S. 79 - 80.

Vymezení problému / estimace

Vymezení veřejněpolitického problému bývá označováno jako definování, strukturování či modelování problému. Je to zcela klíčový krok v tvorbě a analýze veřejné politiky. W. D. Dunn pojmenoval význam této fáze zřetelně: „*Analytici politiky selhávají častěji proto, že řeší špatný problém, než proto, že zvolí špatné řešení.*“²⁰ Cílem estimace je tedy přesně strukturovat problém a určit konkrétní dílčí cíle tzn., má být zjištěno, co je třeba na daném problému vyřešit a jaké jsou priority. V této fázi je nutné také odhadnout náklady a užitek příslušného plánu řešení problému a musí dojít k optimalizaci alternativ řešení.²¹

Cíle by měly být stanoveny přesně a správně. Jsou v nich formulovány jak budoucí očekávané účinky programu, tak kritéria pro evaluaci. Výchozím bodem při stanovování cílů je základní otázka, jaké pozitivní situace po aplikování programu chceme dosáhnout. Tento postup šetří čas, práci i energii a přispívá i k zajištění transparentnosti procesu rozhodování a vytváří rovněž podklady pro monitoring. „*Začínat s myšlenkou na konec patří mezi základní návyky efektivních lidí.*“²²

Formulace problému přichází po analýze prostředí a aktérů (strukturace), rozboru problému z hlediska veřejné politiky (definování) a empirickém i teoretickém rozboru problému (modelování). Formulace je výstup jednak celého procesu vymezení problému, jednak celé analýzy a tvorby politiky. Je to písemné nebo grafické zachycení problému určené rozhodovateli a dalším zúčastněným aktérům a je součástí politické arény a politické agendy.²³

Pozornost věnovaná určitému problému často neodpovídá jeho reálné závažnosti. Tento fakt vyplývá z působících faktorů jako otevřenost politiků vůči problému, moci a autoritě těch, kterých se problém týká a na aktuálnosti dalších problémů. Problematická témata mají navíc spoustu různých aspektů, příčin a důsledků, které lze interpretovat odlišným způsobem.²⁴

---

²⁰ VESELÝ, Arnošt. Analýza a vymezení problému. In: VESELÝ, A. a M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. S. 192.

²¹ FIALA, Petr a Klaus SCHUBERT. Moderní analýza politiky. Brno: Barrister & Principal, 2000. S. 80 - 81.

²² PATEROVÁ, Hana. Tvorba cílů a evaluačních kritérií. In: VESELÝ, A. a M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. S. 236 - 237.

²³ VESELÝ, Arnošt. Analýza a vymezení problému. In: VESELÝ, A. a M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. S. 203 - 215.

²⁴ Tamtéž. S. 195.

Výběr varianty řešení / selekce

Ve fázi selekce, neboli při výběru vhodné varianty řešení veřejněpolitického problému, je přijato konečné rozhodnutí o diskutovaných možnostech. Celý proces probíhá v rámci politicko-administrativního systému, ale zahrnuje obvykle rovněž socio-ekonomické zájmové skupiny.

Varianty, tedy navzájem odlišné způsoby řešení onoho problému, jsou tvořeny obecnými otázkami např., co je účelem navrhované politiky, jaké politické nástroje použijeme, jakou změnu očekáváme, jak bude politika implementována. Následné hodnocení variant probíhá na základě předem stanovených kritérií. Obecně platí pravidlo, že čím více variant je zhodnoceno, tím větší existuje pravděpodobnost, že se najde nejvíce vyhovující a odpovídající varianta.²⁵

Důležitým mezníkem této fáze je jasné určení toho, kdo rozhoduje, musí být stanoveno, kteří aktéři mají jednání vést (např. ministerstvo, oddělení) a kteří jiní aktéři musí nebo nemusí být zapojeni do tohoto procesu (např. politické strany). Rozhodování ve veřejné politice je velmi ovlivněno hodnotovým zakotvením systému (např. v rámci ideologie). V demokratických politických systémech je dílem především tří základních subjektů: občanů (ti jsou často v zastoupení politiků nebo se angažují sami prostřednictvím organizací v občanském sektoru), úředníků a odborníků. Největší vliv na konečnou podobu veřejné politiky mají však odborníci, jelikož stojí u základních pilířů tvorby veřejné politiky. Pomáhají rozhodovateli např. objasnit problém, definovat cíle či vytvářet varianty řešení. Všichni zúčastnění aktéři mají společné to, že se snaží prosadit své preference při rozhodování. Velkou roli v tomto směru hraje faktor závazku, „...*který v budoucnu jednotlivé hráče zavazuje k akceptovatelnému chování*“²⁶ a který podtrhuje důležitost politické kooperace mezi jednotlivými aktéry.²⁷

Vedle angažovaných aktérů v procesu rozhodování je nutné zohlednit i zájmy těch, kteří se rozhodnutí přímo neúčastní. Především se to děje v případech, kde se uplatňuje kritérium udržitelného způsobu života. Toto kritérium respektuje i zájmy generací dosud nenarozených tzn., že takové rozhodování plánuje budoucnost i na

---

²⁵ DRHNOVÁ, Zuzana a Arnošt VESELÝ. Identifikace variant řešení veřejněpolitických problémů. In: VESELÝ, A. a M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. S. 255 - 256.

²⁶ POTUČEK, Martin a kol. Veřejná politika. Praha: nakladatelství SLON, 2005. S. 39.

²⁷ FIALA, Petr a Klaus SCHUBERT. Moderní analýza politiky. Brno: Barrister & Principal, 2000. S. 81 - 82.

několik desítek let dopředu, čímž přirozeně nabývá na důležitosti a odpovědnosti rozhodujících se aktérů.²⁸

Uskutečňování / implementace

Pojem implementace znamená uskutečňování, provedení, realizace nebo také zavádění. Implementací se nazývá fáze, v níž jsou politické záměry a cíle uváděny do praxe za účelem dosažení žádoucích výsledků. Vše, co nějakým způsobem souvisí s jejich realizací, včetně výběru způsobů, prostředků, resp. nástrojů jejich realizace, je implementací. Implementační fázi však nikdy nelze zcela oddělit od formulace politiky a přijetí politiky (ve smyslu výběru vhodné varianty řešení). Každá fáze se v určitých místech překrývá s fází následující.²⁹

Proces implementace je zahájen schválením nejvhodnější varianty politiky. Následuje tvorba implementačního plánu, přičemž musí být vždy počítáno s možnými problémy i přes těžko předvídatelný budoucí vývoj. Problémy se mohou týkat např. společenského vývoje, střetu různých politik a sil, nechtěných důsledků, či chování jednotlivců nebo institucí. Poté začíná samotný proces realizace politiky, který je doprovázen průběžným monitoringem a dochází k analýze úspěšnosti neboli evaluaci ex-post. V případě odchýlení od cíle nebo jiného zásadního problému se může politika pozměnit. Pokud proces probíhá bez komplikací, realizace politiky pokračuje podle plánu. Implementace trvá, dokud je politika platná bez ohledu na existenci nebo neexistenci původního problému.³⁰

Implementace je realizována v alokačních a administrativních jednotkách, jedná se o tzv. implementační struktury. Subjekty začleněné do implementačních struktur nemusí být nutně administrativními jednotkami, ale může jít o konkrétní lokální instituce (samosprávné, neziskové, i komerční), které dostávají pověření z centrální úrovně a rozvíjejí vlastní implementační aktivity co nejblíže řešením problémů a klientům politik. Rizikem je, že lokální aktéři mohou potlačovat centrálně plánované cíle a prosazovat své vlastní zájmy spojené s implementací.³¹

Pro úspěch dané politiky je nezbytné, aby se na ni během implementace neustále pracovalo, aby se přizpůsobovala novým podmínkám. V průběhu implementace je

---

²⁸ POTŮČEK, Martin a kol. Veřejná politika. Praha: nakladatelství SLON, 2005. S. 41.

²⁹ POTŮČEK, Martin a kol. Veřejná politika. Praha: nakladatelství SLON, 2005. S. 45.

³⁰ PATEROVÁ, H., A. VESELÝ, J. KALOUS a M. NEKOLA. Přijetí a implementace veřejné politiky. In: VESELÝ, A. a M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. S. 313 a 324.

³¹ Tamtéž S. 314 - 316.

politika vystavena aktuálnímu vývoji vnitřního i vnějšího prostředí, na které musí reagovat. Politické cíle, stav legislativy, podpora zájmových skupin a veřejnosti, stabilita sociálně-ekonomických podmínek zajišťuje politickou a ekonomickou podporu celého procesu.

Žádná politika se neimplementuje izolovaně. Současně dochází k realizaci desítek politik najednou. Proto musí být každá politika dobře naplánována (včetně časového harmonogramu a finančního zabezpečení).³²

Hodnocení / Evaluate

Evaluace je dvojí: ex-ante a ex-post. Evaluace ex-ante, tedy předběžná, zajišťuje maximální věcnost a promyšlenost programu. Její výsledky poskytují prvotní závěry o tom, zda jsou úkoly a cíle programu relevantní, zda jsou očekávané dopady realistické, jak daleko jsou cíle od jejich dosažení.³³

Kritéria předběžné evaluace jsou hodnotícím mechanismem, který je používán také při rozhodování mezi konkurenčními cíli. Evaluační kritéria by měla být jasná, konzistentní a všeobecná, jelikož posuzuje široké spektrum aspektů, včetně důležitosti aktérů, kterých se rozhodování mezi jednotlivými alternativami týká. Vhodná evaluační kritéria pomáhají řešit např. morální či etické problémy, které se objevují v souvislosti s posouzením hodnot cílů.³⁴

Evaluace ex-post je objektivní a systematické hodnocení již implementované politiky. Smyslem je určení odpovědí na otázky, na kolik se podařilo naplnit cíle dané politiky? Kolik zdrojů bylo vynaloženo ve srovnání s dosaženými cíli? Jaké problémy se vyskytly v průběhu realizace? Byla politika dobře navržena a uplatňována? Lze dosáhnout zjištěných efektů efektivnějším způsobem (alternativní politikou)? Je úspěch či neúspěch politiky způsoben úspěchem či selháním teorie nebo implementace, či kombinací obojího? Je politika stále relevantní vzhledem ke stanovenému cíli?³⁵

Celkové zhodnocení politiky nelze probíhat bez průběžného sledování - monitoringu. Monitoring je průběžná činnost, která pomocí systematického sběru dat o vybraných indikátorech poskytuje informace o dosaženém vývoji, plnění cílů a využití

---

³² PATEROVÁ, H., A. VESELÝ, J. KALOUS a M. NEKOLA. Přijetí a implementace veřejné politiky. In: VESELÝ, A. a M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. S. 314 - 318.

³³ PATEROVÁ, Hana. Tvorba cílů a evaluačních kritérií. In: VESELÝ, A. a M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. S. 236.

³⁴ PETERS, B. Guy. American Public Policy: Promise and Performance. Chatham: Chatham House Publishers, 1986. S. 141.

³⁵ POTUČEK, Martin a kol. Veřejná politika. Praha: nakladatelství SLON, 2005. S. 45 - 46.

přidělených prostředků. „Monitoring a evaluace jsou spolu úzce spjaty... Samotný záznam změn by byl bez analytického vyhodnocení bezcenný a naopak evaluace bez znalosti těchto změn neuskutečnitelná.“³⁶

Obecně nejzákladnější funkcí evaluace a monitoringu je poskytovat zpětnou vazbu, ať už zadavatelům, klientům služeb, úředníkům, politikům atd.³⁷

Ukončení / Terminace

Tato fáze je vyústěním uskutečňování veřejné politiky. Terminace plynule a logicky přichází po evaluaci, neboť to, co při ní bylo zjištěno, musí být zpracováno. V této fázi se rozhoduje např. o otázkách, jak má program dále probíhat, zda a jak má být případně nově formulován nebo přeformulován. Jen zřídka je zjištěno, že by určitá politika měla být skutečně ukončena.³⁸

Tabulka č. 1 – Průběh tvorby a uskutečňování veřejné politiky

FÁZE		POPIS
Identifikace a uznání sociálního problému	Iniciace	Sociální problém se stává veřejným zájmem a dochází k prvotnímu koncipování veřejné politiky.
Vymezení problému	Estimace	Problém je definován a strukturován, jsou formulovány konkrétní cíle řešení problému.
Výběr varianty řešení	Selekce	Jsou vypracovány varianty řešení problému, rozděleny rozhodovací pravomoci a následně je vybrána nejvhodnější varianta.
Uskutečňování	Implementace	Dochází k realizaci řešení veřejněpolitického problému. Zároveň jsou vybírány vhodné nástroje realizace, implementační plán a jeho cíle jsou přizpůsobovány novým podmínkám.
Hodnocení	Evaluace	Průběžná evaluace, ex-ante, hodnotí smysl, relevantnost a uskutečnitelnost předpokládaných cílů. Evaluace následná, ex-post, hodnotí průběh, kvalitu a úspěch implementace.
Ukončení	Terminace	Poznatky z hodnocení implementace jsou zpracovány a veřejná politika je podle nich přeformulována, případně ukončena.

Zdroj: vlastní tabulka.

³⁶ NEKOLA, Martin. Monitoring a evaluace realizovaných politik. In: VESELÝ, A. a M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. S. 338 - 339.

³⁷ Tamtéž. S. 339.

³⁸ FIALA, Petr a Klaus SCHUBERT. Moderní analýza politiky. Brno: Barrister & Principal, 2000. S. 84.

1.3.2 Etické hledisko procesu

Etika by měla být jedním z hlavních aspektů při tvorbě veřejné politiky. „*Etika je naukou o správném jednání... Hodnotí činnost člověka z hlediska dobra a zla. Na rozdíl od morálky, která je blíže konkrétním pravidlům a samotné mravní praxi, se etika snaží najít společné a obecné základy, na nichž morálka stojí, popř. usiluje morálku zdůvodnit.*“³⁹ Obecná etika je základem etiky politické, která je obohacena o hlediska odpovědnosti veřejných činitelů za ochranu práv a zájmů všech občanů, reprezentování občanů a jednání v jejich prospěch.⁴⁰

Etická analýza zasahuje do tvorby veřejné politiky např. tak, že posuzuje, jaký dopad bude mít daná politika na morální klima ve společnosti, zda podpoří rozvoj dobrých lidských vlastností, zda přispěje k veřejnému blahu, zda přistupuje k občanům jako ke zdroji své moci a cíli svého usilování, a ne pouze jako k nástroji dosažení cíle. Při volbě varianty řešení problému, hodnotí etika například motivy, zralost a profesionalitu aktérů a jejich odpovědnosti za přijatá rozhodnutí. Etika se například táže, zda je správné realizovat navrženou politiku, když uspokojí většinu občanů, ale značně omezí menší skupinu občanů. Řešení vždy závisí na tom, jak velká váha je přisuzována hodnotám a aspektům jako efektivnost, sociální spravedlnost či osobní odpovědnost. Při implementační fázi se etická analýza zabývá např. kvalitou odvedené práce jednotlivých aktérů, průběžným monitoringem, který dává zpětnou vazbu o úspěšnosti implementace, a snaží se eliminovat nežádoucí účinky politiky. Při hodnocení úspěšnosti politiky se etika zaměřuje na hodnoty, kterých měla daná politika dosáhnout.⁴¹

---

³⁹ PATEROVÁ, Hana. Etické aspekty analýzy a tvorby veřejných politik. In: VESELÝ, A. a M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. S. 122.

⁴⁰ Tamtéž. S. 122.

⁴¹ Tamtéž. S. 123 a 131.

2 Kultura

V této kapitole jsou definovány pojmy kultura a kulturní politika. Je zde uvedeno, jak vnímá kulturu MK ČR, jak je kultura financována a jaká je její legislativa. Dále jsou popsány typy kulturní politiky, vývoj kulturní politiky v ČR od r. 1993 a podmínky její úspěšnosti.

2.1 Typologie kultury

Kultura je termínem, pojmem, konceptem i koncepcí. Odborníci a teoretici diskutují o rozličných teoriích kultury, ale kultura je rovněž slovo, které se užívá v každodenním životě.⁴²

Existují různé typologie pojmu kultura, ze všech však vystupují dva ústřední významy. Za prvé ve smyslu antropologickém, kdy kulturu vnímáme jako společenství lidí, kteří jsou spojeni jazykovými a jinými zvyklostmi, dědictvím po předcích, geografickou polohou, hodnotovým rámcem, způsoby jednání, vědomostmi, obecně uznávanou morálkou či zákony. Širší antropologické pojetí vymezuje pojem kultura jako soubor znaků, kterými se člověk liší od zvířat a chápe jí jako proces socializace.

Za druhé je pojem kultura užíván jako synonymum pro soubor umění a intelektuální práci uvnitř určité společnosti (hudba, literatura, divadlo, malířství atd.). Je spojován s výlučností, elitářstvím a specifickými dovednostmi. Tento význam odpovídá každodennímu užívání termínu kultura, na které navazuje také ekonomické chápání pojmu, jež nejlépe vystihuje pohled na kulturu MK ČR. V podání ekonomické teorie je kultura zvláštní sférou společenského života, ve které probíhají určité procesy a činnosti a vznikají specifické produkty. Kultura je prezentována jako soubor činností přímo působících na kvalitu lidského potenciálu a jeho uchování. Tato sféra se převážně vztahuje na oblast umění, péče o kulturní dědictví apod. Její hlavní funkcí je realizace tvorby, produkce, zprostředkování a ochrany kulturních statků uspokojujících specifické kulturní potřeby. Kultura plní různé funkce jako např.: kultivační, komunikační, vzdělávací, reprezentační. Nejdůležitějším úkolem kultury je podle této teorie produkce a realizace kulturních statků a služeb.⁴³

---

⁴² HORÁKOVÁ, Hana. Kultura jako všelék. Praha: nakladatelství SLON, 2012. S. 62.

⁴³ Tamtéž. S. 66.

2.2 Kultura a MK ČR

Kultura je všeobecně pokládána za autonomní a oprávněný prvek společenského života vyžadující podporu státu, dále za instrument sociálního a ekonomického rozvoje a je brána jako významná součást mezinárodní spolupráce. Bývalý ministr kultury ČR Václav Jehlička, za jehož úřadu vznikla kulturní politika z r. 2009, vnímá kulturu jako projev života jedince i společnosti. Úkolem státu je prý pouze a jedině ovlivňovat vnější podmínky tak, aby umožňovaly a podněcovaly další rozvoj kultury. Již od 90. let 20. století vymezuje MK ČR pojem, který je jeho absolutní existenciální podstatou, následovně: Kultura zahrnuje nejen umění a literaturu, ale i způsoby života, základní práva lidské bytosti, hodnotové systémy, přesvědčení a tradice. Kultura je významným faktorem života občanské společnosti, který podstatnou měrou napomáhá její integraci jako celku. Přispívá také k rozvoji intelektuální, emocionální i morální úrovně každého občana a plní v tomto smyslu výchovně vzdělávací a socializační funkci a významné kreativní a hodnototvorné funkce. I kultura propojuje ČR s vnějším světem, zároveň ji z něj však vyděluje, neboť ČR charakterizuje v porovnání s ostatními státy. Kultura má nejen integrační, reprezentativní a edukativní funkci, ale je i významným hospodářským odvětvím. Spotřebovává prostředky ze státního rozpočtu a z rozpočtů komunálních, avšak podílí se též na jejich vytváření přímo, prostřednictvím daňových výnosů tzv. kulturního průmyslu, a nepřímo tím, že vytváří podmínky pro vznik příjmů státního rozpočtu i komunálních rozpočtů (např. daňovými výnosy tzv. kulturního turismu, jehož významným motivem je naše kulturní dědictví). Součástí aktivní ekonomické funkce kultury je také to, že nabízí pracovní příležitosti řadě občanů. Kultura plní také důležitou sociální funkci: je prostředkem přenosu informací mezi generacemi, přispívá k sebeidentifikaci občanů jako svobodných jedinců i k pocitu sounáležitosti občanů se společenstvím, v němž žijí - s obcí, regionem i státem. Účastnění se kulturního života vytváří smysluplnou náplň volného času a je tak mj. důležitým preventivním faktorem před toxikomanií, gamblerstvím, kriminalitou a dalšími sociálně patologickými jevy a pomáhá osobám se zdravotním postižením začlenit se do pospolitosti zdravých občanů a překonat tak v jisté míře jejich postižení (podobně může tato participace pomoci i obětem násilí). Kultura, resp. podílení se na ní, má tedy i terapeutickou funkci. Obecně přispívá kultura k lepšímu vzájemnému pochopení i mezi občany různého národnostního původu a je nezanedbatelným prostředkem boje proti xenofobii a rasismu. Takto je shrnut význam pojmu kultura v základních dokumentech kulturní

politiky ČR od *Hlavní linie kulturní politiky* (z r. 1998) až do *Státní kulturní politika na léta 2009 - 2014*.⁴⁴

Členění kultury

Mezinárodní dokumenty (EUROSTAT⁴⁵, UNESCO⁴⁶, OECD⁴⁷) vymezují kulturní oblasti a odvětví z věcného hlediska na:

- Kulturní dědictví,
- Interpretační (scénické) umění,
- Vizuální (výtvarné) umění a řemesla,
- Periodický a neperiodický tisk,
- Audiovizuální a interaktivní média,
- Architektura,
- Reklama,
- Umělecké vzdělávání,
- Správa kultur včetně její podpory,
- Neznámá oblast (zájmová činnost, ostatní záležitosti kultury).

Evropská Komise člení kulturu na kulturní sektor a kreativní sektor. Kulturní sektor je dále rozdělen na oblast tradičního umění (výtvarné a interpretační umění, kulturní dědictví) a oblast kulturních průmyslů (film a video, televize a rozhlas, videohry, hudba, knihy a tisk). Kreativní sektor tvoří oblast kreativních průmyslů (design, architektura a reklamní průmysl) a oblast příbuzných odvětví (výroba PC, přehrávačů apod.). Toto členění má mimo jiné značný význam z pohledu uplatňování tržních vztahů v kultuře.⁴⁸

---

⁴⁴ ČESKO. MINISTERSTVO KULTURY ČR. MK ČR: Státní kulturní politika na léta 2009 až 2014 [online]. MK ČR, 2009. [cit. 2014-01-10]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>.

⁴⁵ Statistický úřad EU. (pozn. aut.)

⁴⁶ Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). (pozn. aut.)

⁴⁷ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development). (pozn. aut.)

⁴⁸ ČESKO. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD a NIPOS. Výsledky účtu kultury ČR za rok 2011 [online]. ČSÚ a NIPOS, 2012. [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2013ediciplan.nsf/p/3318-13>. S. 6.

2.2.1 Financování kultury v ČR

V oblasti kultury v ČR existují tři základní zdroje financování:

- a) státními prostředky
- b) tržními prostředky
- c) prostřednictvím třetího sektoru.

Ad a) V případě financování státními prostředky, tedy z veřejných rozpočtů, jsou instituce a organizace povinny splňovat požadovaná kritéria pro přidělení podpory, musí se přizpůsobit unifikovaným nárokům. Finanční podporu uděluje MK ČR, krajské a obecní úřady a fondy ustavené státní správou nebo samosprávou.

Existují dva druhy státní podpory kultury: veřejná přímá a veřejná nepřímá podpora. Veřejná přímá podpora je poskytována na všech úrovních veřejné správy, a to ve formě subvencí, cen, grantů či zřízením fondů.

Veřejná nepřímá podpora zahrnuje daňové úlevy pro kulturní (popř. církevní) instituce, organizace i jednotlivce. Zvýhodnění mohou být např. vlastníci nemovitých kulturních památek, neziskové fyzické či právnické osoby při poskytnutí daru. Daňové ulehčení mohou získat všechny nestátní neziskové organizace (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy, církve a náboženské společnosti), avšak pravidla jsou nastavena každému subjektu stejně. Doposud nebyl vytvořen systém daňových výhod či úlev vysloveně pro kulturní oblast.⁴⁹

Základní směřování toku financí a jeho objem jsou určeny zákonem o finančním rozpočtu ČR. „*Výdaje státního rozpočtu jsou zejména výdaje organizačních složek státu včetně příspěvků příspěvkovým organizacím, které zabezpečují funkce státu, dotace a příspěvky krajům a obcím, státním fondům, dotace podnikatelským subjektům, nestátním neziskovým organizacím a výdaje související s dluhovou službou.*“⁵⁰ V zákoně o státním rozpočtu ČR je kultura každoročně věnována kapitola 334 - Ministerstvo kultury. Na rok 2014 je MK ČR státním rozpočtem uděleno 10 415 640 990 Kč na provozní a investiční výdaje organizačních složek státu, územních samosprávních celků a státních mimorozpočtových fondů (Státní fond kultury ČR a Státní fond pro podporu a rozvoj české kinematografie) na bázi pokladního plnění. Finance budou použity na výdaje na

⁴⁹ INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. Czech Theatre Guide. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2011. S. 13 - 18.

⁵⁰ ČESKO. Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2014 a o změně zákona č. 504/2012 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2013, ve znění zákona č. 258/2013 Sb.

výzkum, vývoj a inovace, výdaje dle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, výdaje na zabezpečení plnění úkolů MK ČR, výdaje na příspěvkové organizace zřízené MK ČR⁵¹, na kulturní služby a podporu živého umění, na záchranu a obnovu kulturních památek, na podporu kultury národnostních menšin, na podporu rozvoje a obnovy materiálně technické základny regionálních kulturních zařízení a výdaje na státní fondy. Konkrétně se veřejné financování týká např. muzeí a galerií, památek, výstavní činnosti, činoherních, hudebních divadel, tanečních souborů, symfonických orchestrů, divadelních / hudebních akademií (univerzit), základních uměleckých škol, konzervatoří, knihoven, vydavatelské činnosti, filmové tvorby, rozhlasu a televize, zahraničních vztahů, činnosti registrovaných církví a náboženských organizací, hvězdáren a planetárií, správy v oblasti kultury.⁵²

Největším zdrojem finančních prostředků jsou však obecní rozpočty (50 % celkových veřejných výdajů na kulturu v roce 2008). Podstatně méně je dotována z krajské (cca 12% v r. 2008) a státní úrovni (cca 37 % v r. 2008), a to včetně Státního fondu kultury ČR a Státního fondu ČR pro podporu a rozvoj české kinematografie.⁵³

Ad b) Financování kultury v ČR tržními prostředky označuje přínos z vlastní aktivní činnosti subjektu na trhu. Do této kategorie spadají i produkty prodané v rámci sponzorských výměnných transakcí.

Ad c) Financování kultury v ČR prostřednictvím třetího sektoru, zahrnuje výdaje domácností na kulturu (vstupné, koncesionářské poplatky apod.), podporu finančních i nefinančních podniků a nevládních neziskových organizací (dárcovství⁵⁴, mecenášství

---

⁵¹ Národní památkový ústav, Národní muzeum a dalších 12 muzeí, Památník národního písemnictví, Památník Lidice, Památník Terezín, , Národní galerie v Praze, Moravská galerie v Brně, Národní knihovna ČR, Moravská zemská knihovna v Brně, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, Národní divadlo, Institut umění – Divadelní ústav, Česká filharmonie, Pražský filharmonický orchestr, Národní filmový archiv, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Národní ústav lidové kultury. (pozn. aut.)

⁵² ČESKO. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD a NIPOS. Výsledky účtu kultury ČR za rok 2011 [online]. ČSÚ a NIPOS, 2012. [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/3318-13>. S. 8 - 10, 24 - 26.

⁵³ NEKOLNÝ, Bohumil a Eva, ŽÁKOVÁ a kol. Studie současného stavu podpory umění, Svazek II. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2011. S. 23.

⁵⁴ Na rozdíl od sponzoringu je podstatou dárcovství věnování materiální pomoci bez jakékoli zpětné odměny. Sponzor a dárcce má z hlediska právního i obsahového zcela odlišný statut. (pozn. aut.)

apod.) a zdroje z „ostatního světa“, do něhož spadají EU a ostatní jiné mezinárodní instituce (zejména v rámci snižování rozdílů v úrovni rozvoje regionů).⁵⁵

2.2.2 Legislativní rámec

Základním stavebním kamenem legislativního rámce (nejen) kultury je Ústava České republiky. V Listině základních práv a svobod, jež je součástí Ústavy, jsou svoboda vědeckého badání a umělecké tvorby uvedeny mezi základními lidskými právy. Práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou zároveň chráněná zákonem. Každému je zaručeno právo na vzdělání a právo na přístup ke kulturnímu bohatství. Národnostní a etnické menšiny mají právo na vzdělání v jejich jazyce, právo na rozvíjení vlastní kultury a právo sdružovat se v národnostních sdruženích.⁵⁶

Oblasti kultury se týká obecná legislativa ČR, obecná legislativa v oblasti kultury a zvláštní předpisy v oblasti kultury.

Obecná legislativa ČR je obsažena v zákonech administrativního rázu (např. zákon č. 128/2000 Sb., o obcích), týkajících se rozdělování veřejných prostředků (např. zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách), sociálního zabezpečení (např. zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecném zdravotním pojištění), v daňových zákonech (např. zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu), v pracovněprávních zákonech (např. zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti), autorskoprávních zákonech (Autorský zákon č. 156/2013 Sb.), zákon na ochranu dat (zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů), a další zákony (např. zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, zákon č. 183/2006, o uzemním plánování a stavebním úřadu atd.)

Obecná legislativa v oblasti kultury je dána zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČSR, který určuje kompetence MK, zákonem č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů, který je jedinou zákonnou úpravou věnující se oblasti kultury jako celku a nikoli určitému specifickému oboru.

Mezi zvláštní právní předpisy v oblasti kultury spadají např.: zákon č. 148/1949 Sb., o Národní galerii v Praze, zákon č. 122/2000 Sb. o ochraně sbírek muzejní povahy, zákon č. 214/2002 Sb., o vývozu některých kulturních statků z celního území

---

⁵⁵ ČESKO. PROJEKTOVÁ A ROZVOJOVÁ AGENTURA a.s. Komparace systémů finanční podpory kultury v ČR s vybranými vyspělými státy [online]. Projektová a rozvojová agentura, 2008. [cit. 2014-03-02] Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/studie-a-analyzy-ke-kulturni-politice-35917/>. S. 5 - 7.

⁵⁶ NEKOLNÝ, Bohumil a Eva, ŽÁKOVÁ a kol. Studie současného stavu podpory umění, Svazek II. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2011. S. 80.

Evropských společenství, zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, zákon č. 496/2012 Sb., o audiovizuálních dílech a podpoře kinematografie a o změně některých zákonů, dekret č. 129/1945 Sb., dekret presidenta republiky o státním orchestru Česká filharmonie. Zákon č. 241/1992 Sb., o Státním fondu ČR pro podporu a rozvoj české kinematografie a zákon č. 239/1992 Sb., ve znění zákona č. 342/2006 Sb., o Státním fondu kultury ČR určují mj. i finanční zdroje Fondů.⁵⁷

Česká republika je také vázána mezinárodními úmluvami a ostatními mezinárodními právními nástroji v oblasti kultury s organizacemi:

- UNESCO (např. Všeobecná úmluva o autorském právu, Ženeva 1952 a Paříž 1971; Úmluva o mezinárodní výměně publikací, Paříž 1958; Úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu, První a Druhý protokol k Haagské úmluvě na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu, Haag 1954 a Haag 1999; Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, Paříž 1972; Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví, Paříž 2003),
- WIPO⁵⁸ (Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl, Bern 1886 a Pařížská revize 1971; Úmluva o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů, Ženeva 1971),
- WTO⁵⁹ (Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví, Příloha 1C k Dohodě o zřízení Světové obchodní organizace, 1994) a Rada Evropy (Evropská kulturní úmluva č. 018 Štrasburk 19. 12. 1954; Úmluva o filmové koprodukcii č. 147, Štrasburk 1997; Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy, Valleta 1992).⁶⁰

2.3 Kulturní politika státu

Pojem státní kulturní politika, resp. kulturní politika, je v ČR již etablovaným pojmem. Rozumíme jím jistý záměr v oblasti kultury, obecnou představu toho, jakou roli má plnit stát v kultuře. Státní kulturní politika je tedy závazný dokument, který deklaruje kulturní politiku státu. Dle Žaloudka se kulturní politikou myslí především

---

⁵⁷ NEKOLNÝ, Bohumil a Eva, ŽÁKOVÁ a kol. Studie současného stavu podpory umění, Svazek II. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2011. S. 82 – 111.

⁵⁸ Světová organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organization). (pozn. aut.)

⁵⁹ Světová obchodní organizace (World Trade Organization). (pozn. aut.)

⁶⁰ EU. COMPENDIUM. Country profile Czech Republic [online]. Compendium, 2011. [cit. 2014-03-30] Dostupné z: <http://www.culturalpolicies.net/web/czechia.php>. S. 45 - 46.

státní zásahy a regulace v oblasti kultury. Do této oblasti patří i financování, resp. subvencování kulturně uměleckých činností (divadel, kinematografie, výtvarného umění, nakladatelství a vydavatelství apod.), uměleckého školství, galerií, muzeí a ochrany památek. Jedním z aspektů kulturní politiky státu je obvykle také prezentace domácí kultury v zahraničí. Nekolný tvrdí, že deklarace kulturní politiky má dvě funkce: za prvé stanoví priority a s tím současně definuje veřejný, případně státní, zájem, za druhé rozhoduje rovněž o alokaci finančních prostředků. Z dokumentu *Vztah státu ke kultuře, kulturní politika evropských zemí* (v r. 2004 aktualizovaný) vyplývá, že každý ministr musí prezentovat nějaký koncepční materiál, neboť ke změnám v kultuře dochází především v souvislosti se změnami politickými a ekonomickými a politické a ekonomické priority nemusí vždy korespondovat s tendencí kulturních změn. Proto je potřeba vtisknout koncepční charakter aktuálním a nezbytným změnám kulturního systému i podmínkám jeho fungování.⁶¹

Státní kulturní politiku schvaluje vláda ČR, ale realizuje ji zejména MK ČR, které je jedním z ústředních orgánů státní správy a ústředním státním úřadem, který má nejvyšší exekutivní státní pravomoci v oblastech kultury. Veškerá rozhodovací pravomoc ministerstva je soustředěna v rukách ministra, jenž odpovídá i za všechna koncepční rozhodnutí ministerstva. O postupu realizace předsevzatých plánů a cílů podává ministerstvo obvykle každoroční zprávu. Ministerstvo je vázáno současně k plnění vládního programu.⁶²

Dokument deklarující kulturní politiku státu by měl obsahovat určení zdrojů veřejné podpory, způsoby rozhodování, metody distribuce finančních prostředků a kritéria evaluace. K tomu nestačí jen ideologický koncept, nýbrž je potřeba najít účinné nástroje, ke kterým je nezbytné mít legislativní i ekonomická řešení. Své poslání může dokument splnit tehdy, pokud je vytvořen na základě velmi dobré informovanosti o stavu kultury a správy jejích záležitostí v onom státě. Nutná je také solidní znalost mezinárodních kulturních úmluv a doporučení a dalších dokumentů vztahujících se k záležitostem kultury i tendencí vývoje kulturních politik ostatních zemí. Formulaci kulturní politiky zároveň významně ovlivňují vnitřní a vnější faktory státu. Zásadní jsou faktory vnitřní, např. politické klima, cíle vlády, momentální hospodářská situace, kulturní úroveň obyvatelstva, rozvinutost kulturních zájmů a potřeb, síla kulturní tradice

---

⁶¹ NEKOLNÝ, Bohumil a kol. *Divadelní systémy a kulturní politika*. Praha: Divadelní ústav, 2006. S. 63.

⁶² ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha: Libri, 1996. S. 247 a 451.

a model státu. Vnějšími faktory jsou např. globální politická situace nebo příslušnost země do určitého kulturního regionu.⁶³

Dalším podstatným vlivem při formulaci kulturní politiky je politický režim. „*Základní přístup ke koncepci kulturní politiky se v různých politických systémech podstatně liší.*“⁶⁴ Liberální stát do oblasti kultury příliš nezasahuje. Preferuje nepřímé formy (rady, granty atd.) na principu odstupu státu od kultury a umění, příkladem je Velká Británie. Kdežto konzervativní politický přístup se snaží o regulaci v této oblasti. Podporuje kulturu a umění přímo prostřednictvím institucí, které realizují vládní politiku. Příkladem je Francie, kde mají ministerstva své útvary až do úrovně krajů. V totalitních politických systémech je obvykle i kultura pod přímým státním řízením. ČR spadá svým postojem spíše k liberálnímu typu státu. Díky reformě veřejné správy v letech 2000 – 2002 se vliv státu na kulturu značně decentralizoval, MK ČR napomáhá ke svobodnému vývoji v této oblasti, upřednostňuje grantovou podporu a samosprávním orgánům pouze doporučuje, jak se v určitých situacích zachovat.⁶⁵

Elementárním prvkem úspěšnosti koncepce kulturní politiky je splnění těch cílů, které ovlivňují fungování kultury nejpodstatněji. Důležitá je i konkrétnost cílů a měřitelnost dosažených výsledků. Realita je často taková, že velké procento obsahu tvoří cíle, které jsou formulovány relativně obecně. Část je však měřitelná s vysokou spolehlivostí. Příkladem je *Kulturní politika* z roku 2001.

Koncepce i realizace kulturní politiky by měla odrážet podstatnou část představ a přání odborné veřejnosti a měla by být známa a v podstatě akceptována všemi, jimž je určena. Neplnění politiky degraduje její smysl a věrohodnost.⁶⁶

2.3.1 Vývoj kulturní politiky v ČR od r. 1993

90. léta 20. století se v ČR nesla ve znamení desocializace, decentralizace, odstátnění a privatizace. V oblasti kultury ale chyběla ucelená programová představa (jasně stanovené cíle, principy a zásady, strategie a plánování), díky které by tehdejší transformační proces byl snadnější a úspěšnější. Navíc výdaje veřejných rozpočtů na kulturu byly často chápány jako pouhé dotace a ne jako skutečné investice s možnými

---

⁶³ ŠKARABELOVÁ, Simona. *Ekonomika kultury a masmédií*. In: UČEBNÍ MATERIÁLY [online]. [cit. 2013-12-05]. Dostupné z: <http://www.econ.muni.cz/~simona/skola/ekonomika/text.html>.

⁶⁴ ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha: Libri, 1996. S. 207.

⁶⁵ NEKOLNÝ, Bohumil a kol. *Divadelní systémy a kulturní politika*. Praha: Divadelní ústav, 2006. S. 63 - 66.

⁶⁶ AUTORSKÝ KOLEKTIV UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE, FILOZOFICKÉ FAKULTY, KATEDRY TEORIE KULTURY. *Vztah státu ke kultuře, kulturní politika evropských zemí (Aktualizace vybraných problémů)*. Praha: MK ČR, 2004. S. 70 - 72.

multiplikačními efekty. Až v polovině devadesátých let se uskutečnily první pokusy definovat vztah státu ke kultuře. Příkladem jsou dva dokumenty z roku 1995 *Informativní zpráva hodnotící programové prohlášení vlády za resort kultury* a *Reflexe současného stavu, postavení a funkcí MK ČR* (obhajoval existenci MK). Při odchodu z funkce ministra kultury v roce 1996 inicioval Pavel Tigrid vznik tzv. *Bílé knihy* (*Vztah státu ke kultuře, kulturní politika evropských zemí*). A právě *Bílá kniha* byla odrazovým můstkem pro formulování státní kulturní politiky v ČR.⁶⁷

Bílá kniha

Tento komparační materiál demonstroval, jak kulturní politiku strukturovaly ostatní evropské státy, a byl první komplexním nástinem koncepce kulturní politiky ČR. Byl významným i z toho důvodu, že rehabilitoval pojem kulturní politika a začal ČR uvádět do prostoru EU s jejím akcentem propojování kulturní politiky státu s ekonomikou, vzděláváním i se sociální sférou, což byl krok do Evropy. *Bílá kniha* měla být manuálem pro Tigridovy následovníky. Uvádí deset kritérií (doporučení) pro tvorbu kulturní politiky:

1. Výše dotace ze státního rozpočtu na kulturu by měla dosahovat 1 % státního rozpočtu.
2. Tigrid doporučuje přiklonit se k liberálnímu vztahu stát - kultura, případně smíšenému. Liberální politika dává přednost nepřímým formám státní podpory. (viz podkapitola *Kulturní politika státu*)
3. Prioritami v kulturní politice ČR by měly být: památková péče, knihovny, národní kulturní instituce (ale omezit jejich počet), zachování kulturní identity, decentralizace a podpora místních občanských iniciativ.
4. Zaměření kulturní politiky by mělo mít převážně doporučující charakter a mělo by se opírat o realizaci jednotlivých programů.
5. Uplatňují se čtyři typy vlády vůči kultuře:
  - Ochranařský typ vlády produkuje přímo umělecké statky a služby nebo je zabezpečuje nákupem u privátního sektoru.
  - Tržní typ akceptuje schopnost trhu rozhodnout o produkci a poskytování kulturních statků.
  - Typ regulující dává přednost regulačním mechanismům, které čelí tržním selháním

---

⁶⁷ NEKOLNÝ, Bohumil a kol. *Divadelní systémy a kulturní politika*. Praha: Divadelní ústav, 2006. S. 33.

- Typ producent přímo na sebe přebírá organizaci kulturních aktivit.

Tigrid preferuje tržně se chovající vládu, tedy vládu jako regulátor, čímž se zároveň čelí projevům tržního selhání v této oblasti.

- Po vzoru Velké Británie doporučuje Tigrid vytvořit určité typy centrálních institucí státu, které jsou odpovědné za realizaci kulturní politiky (např. ministerstvo pro kulturní dědictví ve VB).
- Nejefektivnější způsob realizace kulturní politiky je způsob decentralizovaný, neboť spočívá v přenesení kompetencí na samosprávné celky.
- Ministerstvo (či jiné organizace) by měly být uspořádány oborově, podle oblastí kultury.
- Jako nejlepší způsob financování kultury se jeví smíšený typ, tedy alokace finanční podpory částečně z místních rozpočtů a částečně prostřednictvím nestátních organizací (umělecké rady rozhodující o přidělování financí přes granty, dotace apod.)
- Stát určí objem finanční podpory kultuře, ale na státu nezávislé umělecké rady už rozhodují o tom, kam konkrétně budou finance směřovat a podle jakých kritérií budou rozdělovány. Umělecké rady jsou řízeny výbory nebo správními radami, jejichž členové jsou jmenováni vládou, ale rozhodují nezávisle o přidělení financí na základě doporučení profesionálních umělců a jejich odborného zhodnocení kulturních projektů. Důležitou funkcí státu je také systém daňových úlev, tzv. daňové výdaje poskytované dárci jako protihodnota za jejich podporu (sponzoři, mecenáši atd.).⁶⁸

Po Pavlu Tigridovi se ujal postu ministra kultury Jaromír Talíř. Datoval se rok 1997 a ministr Talíř představil první koncepci kulturní politiky státu. Dokument s názvem *Kulturní politika* byl však ve veřejné diskuzi velmi zkritizován a za Talíře již dopracován nebyl. Tohoto úkolu se zhostil až následující ministr kultury – Martin Stropnický. Byl ve svém úřadě pouhých pár měsíců, ale stihl vytvořit koncepční dokument *Hlavní linie kulturní politiky*, který byl schválen většinou zástupců profesních sdružení, uměleckých i odborových svazů, kulturních institucí a orgánů veřejné správy. *Hlavní linie* byly konečně celistvou a jasnou představou o kulturní politice státu. Námět,

---

⁶⁸ NEKOLNÝ, Bohumil a kol. *Divadelní systémy a kulturní politika*. Praha: Divadelní ústav, 2006. S. 20 – 21.

konceptci i závěry převzal následně další ministr kultury Pavel Dostál a výstupem byl dokument *Strategie účinnější podpory kultury*. Vláda uložila ministru Dostálovi dokument aktualizovat a v roce 2001 byl pod názvem *Kulturní politika* představen jako první koncepční a strategický dokument pro resort kultury ČR. Implementace *Kulturní politiky* trvala do roku 2005. Další koncepce byla schválena vládou až tři roky poté, 19. listopadu 2008. Ministr kultury Václav Jehlička představil druhou oficiální kulturní politiku státu *Státní kulturní politika na léta 2009 až 2014*. Další kulturní politika ČR je plánována na období 2015 -2020 a je již ve fázi tvorby.⁶⁹

Tabulka č. 2 – Přehled koncepčních dokumentů kulturní politiky státu

MINISTR KULTURY	KONCEPCE
Pavel Tigrid	<i>Vztah státu ke kultuře. Kulturní politika evropských zemí.</i>
Jaromír Talíř	<i>Kulturní politika</i>
Martin Stropnický	<i>Hlavní linie kulturní politiky</i>
Pavel Dostál	<i>Strategie účinnější podpory kultury</i>
Pavel Dostál	<i>Kulturní politika</i>
Václav Jehlička	<i>Státní kulturní politika na léta 2009 až 2014</i>

Zdroj: vlastní tabulka.

Další důležité vládní dokumenty v oblasti kultury:

- *Meziresortní koncepce aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 – 2022,*
- *Koncepce účinnějšího působení Ministerstva kultury České republiky ve vztahu k zahraničí na léta 2013 – 2018,*
- *Koncepce podpory a rozvoje české kinematografie a filmového průmyslu 2011 – 2016,*
- *Koncepce památkové péče v České republice na léta 2011 – 2016,*
- *Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví v ČR na léta 2010 – 2014,*
- *Úmluva o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů,*
- *Koncepce účinnější podpory umění 2007-2013,*
- *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 – 2015 (včetně internetizace knihoven),*

⁶⁹ MINISTERSTVO KULTURY ČR. Strategie účinnější podpory kultury. Praha: MK ČR, 1999. S. 5.

- *Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu na léta 2011 – 2015.*

Vládní publikace v oblasti kultury:

- *Výroční zpráva MK ČR (od roku 2002),*
- *Sborník statí o kultuře 1989 – 2003,*
- *Sborník statí o kultuře 2004 – 2009.*⁷⁰

---

⁷⁰ INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. Czech Theatre Guide. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2011. S. 18 - 20.

3 Analýza kulturní politiky ČR

V této kapitole, jež je stěžejní pro celou práci, popisují obsahovou náplň obou koncepčních dokumentů. Záměrně narušuji strukturu *Kulturní politiky* (dále jen KP) a shrnuji informace z jejích článků do tematických oddílů. Dosahuji tím srozumitelného výtahu plánovaných cílů a postupů MK ČR k jejich dosažení. U *Státní kulturní politiky na léta 2009 – 2014* (dále jen SKP) postupuji obdobně. Některé neaktuální informace záměrně nezmiňuji, některým se věnuji více. U obou kulturních politik se zabývám i jejich evaluaci. Následná komparace upozorňuje na podobnosti a odlišnosti mezi KP a SKP.

3.1 Kulturní politika ČR (na léta 2001 – 2005)

Tato oficiálně první státní kulturní politika ČR je dokumentem o 46 stranách, jež je rozdělen na 3 věcné celky: úvodní slovo ministra kultury, usnesení vlády č. 40 ze dne 10. ledna 2001 a samotná koncepce obsahující 65 článků, které se zabývají jednotlivými cíli kulturní politiky pro období 2001 - 2005.

V úvodním slovu ministr Pavel Dostál vysvětluje čtenářům KP, že jde o aktualizovanou verzi dokumentu *Strategie účinnější podpory kultury*, který byl veřejně schválen všemi relevantními subjekty a jehož zprávu o realizaci předložil vládě v prosinci roku 2000. Upozorňuje zde také na stanovení cílů činnosti státu a MK ČR v oblasti kultury do roku 2005, které se významně týkají i probíhající reformy veřejné správy ČR. Líbí se mi, že v úvodu ministr Dostál přibližuje genealogii kulturní politiky ČR a vysvětluje právě spojitost s dokumentem *Strategie účinnější podpory kultury*.

KP začíná charakteristikou významu kultury v ČR i pro ČR vzhledem k evropskému prostoru. Toto vymezení kultury je již citováno v podkapitole *Kultura a MK ČR*.

Jako své hlavní cíle KP uvádí:

- „Garantovat ochranu svobody tvorby umělců a tvůrců a vytvářet podmínky pro využívání této svobody,
- vytvářet podmínky pro realizaci kulturních aktivit občanů zejména na základě občanského sdružování (spolčování),
- vytvářet podmínky pro decentralizaci rozhodování v celém kulturním systému a pro přenášení rozhodovacích procesů mimo ingerenci orgánů

státní správy a jejich nezávislost i ekonomickou (“umělci rozhodují sami o sobě”)),

- *garantovat rovnost přístupu občanů ke kulturnímu bohatství a usnadňovat tento přístup znevýhodněným společenským skupinám (menšiny, osoby se zdravotním postižením),*
- *garantovat ochranu kulturního dědictví a podporovat péči o ně,*
- *garantovat svobodný přístup občanů k informacím, podporovat výměnu informací uvnitř systému kultury, mezi systémem kultury a vnějším prostředím bez ohledu na jazykové a administrativní hranice,*
- *podporovat výchovu a osvětu v systému tvorby i užívání kulturních statků,*
- *brzdit negativní vlivy komercializace kultury.*⁷¹

MK ČR tímto výčtem jasně vymezilo své priority. Decentralizace kulturního systému, podpora občanského sdružování, svoboda tvorby a přístupu k informacím to byly nosné pilíře přístupu MK ČR ke kultuře. Přirozeně, po 40 letech opaku.

Články 1 – 65 dělím na tematické okruhy:

- Vztah občan, kultura a veřejná správa,
- reforma veřejné správy,
- Evropská Unie,
- důležité změny legislativy,
- profesionální a neprofesionální umění, děti a mládež,
- lidová kultura,
- památky,
- muzea a galerie,
- film a písemné dědictví,
- média a audiovizí,
- knihovny.

---

⁷¹ ČESKO. MINISTERSTVO KULTURY ČR. MK ČR: Kulturní politika [online]. MK ČR, 2001. [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>. S. 5.

Vztah občan, kultura a veřejná správa

V prvních třech člancích se MK ČR zabývá vedením pravidelného dialogu s veřejností. Právě za tímto účelem měla být pravidelně vyhlášována kulturní politiku státu. Dále články hovoří o podpoře občanské iniciativy při realizaci hodnotných projektů, zavedení systému slev pro sociálně slabší skupiny nebo pro skupiny, na jejichž intelektuálním rozvoji má občanská společnost mimořádný zájem (děti, studující, učitelé, vychovatelé atd.).

Články 4 – 7 a 10 - 12 rozebírají financování kultury v ČR a navrhuji možná řešení vzniklých problémů a situací. Jedním z úkolů porevoluční doby bylo posílení víceletého a vícezdrojového financování kulturních činností a projektů z veřejných rozpočtů např. prostřednictvím vypisování 2-4letých grantů pro oblast profesionálního umění a neprofesionálních uměleckých aktivit, zlepšením kooperace obecních, státních a vznikajících krajských rozpočtů, či podpořením vzniku regionálních veřejnoprávních fondů. Významným shledávalo MK ČR také zdokonalení zásad grantového řízení pro neziskové nevládní organizace. Fakultativní granty měly být vyhlášovány veřejnoprávními fondy nebo orgány státní správy. Pro rozhodovací procesy o přidělení grantu byly stanoveny zásady:

- Veřejná či obecná prospěšnost předloženého projektu.
- Umělecká, dokumentární, kulturně výchovná či vědecko-výzkumná hodnota projektu je stěžejní, nikoli právní subjektivita předkladatele.
- Odpovědnost za posouzení odborné hodnoty projektu nesou grémia složená z nezávislých odborníků, nikoli orgány státní správy a samosprávy.
- Nutnost zachování diversity projektů, tedy oborové a žánrové rozmanitosti.

MK ČR přitom jasně definovalo pole působnosti a činnosti orgánů státní správy: příprava grantových a tendrových programů, provádění jejich především administrativních úkonů, dohled nad dodržováním relevantních právních předpisů, kontrola správnosti využití přidělovaných prostředků a informování členů grémií.

Grantová podpora MK ČR se týkala hodnotově významných kulturních projektů regionální, celostátní i nadnárodní úrovně, ale i podpory výzkumu a vývoje např. v oblasti tisku, audiovizí, prezentace movitého i nemovitého kulturního dědictví, vývoje českého hudebního, divadelního, výtvarného umění a literární historie. Za důležité

pokládalo MK ČR také financování uchování a dokumentace např. dějin filmu, lidové kultury a folkloru, ale také podporu digitalizace a automatizace v knihovnictví. Grantovou podporou se MK ČR obracelo též na kulturní aktivity národnostních menšin, zejména romské. Prioritně měly být podpořeny multietnické akce a např. speciální knihovní fondy pro národnosti menšiny, či projekty týkající se cizinců žijících na našem území. Mělo tím dojít i k vytvoření reálného mediálního obrazu o vztazích mezi kulturními a náboženskými skupinami v ČR. Další přímo podporované projekty měly být ty, které se zaměřovaly na osoby se zdravotním postižením a jejich zapojení do kulturního života, např. podpora zpřístupnění kulturních zařízení imobilním osobám, či přímá podpora vlastních kulturních aktivit postižených.

MK ČR evidentně vnímalo financování kultury z veřejných zdrojů jako základní a zásadní, ale zároveň se snažilo o snížení její závislosti na veřejných rozpočtech změnou právních předpisů (např. daňovými úlevami) týkajícími se samofinancování z vlastní činnosti či ze svěřeného majetku. Nepřímo chtělo podporovat i podnikatelské aktivity v oblasti kultury také daňovými úlevami, či udržením nižší sazby DPH na některé služby a produkty (např. vydávání odborných periodik). Ovšem „...*sponzorský zdroj financování kultury má jen doplňkový charakter.*“⁷²

MK ČR poukázalo na špatnou informovanost o oblasti ekonomického přínosu tzv. kulturního průmyslu. Vůbec poprvé byl tento významný aspekt zmíněn na vládní úrovni. Více údajů mělo být zjištěno i o výdajích občanů a jejich domácností na kulturu. Měly být vytvořeny databáze pro zefektivnění komunikace se soukromou sférou, odborníky atd. v tuzemsku i se zahraničím.

Reforma veřejné správy

Institucionální změny v souvislosti s reformou veřejné správy jsou zachyceny především v čl. 9. Zabývá se návrhem právní úpravy postavení kulturních institucí v souvislosti s reformou veřejné správy. Reforma byla rozdělena do dvou etap - v první (v chodu od r. 2000) převedlo MK ČR řadu státních kulturních institucí do působnosti nově vzniklých krajů a budovy, sbírky, knihovní fondy a některé další věci do jejich majetku⁷³. Obdobný proces je v dokumentu naplánován i v druhé etapě s rozdílem, že majetek okresních úřadů a jimi zřizované organizace měly být převáděny převážně na

---

⁷² ČESKO. MINISTERSTVO KULTURY ČR. MK ČR: Kulturní politika [online]. MK ČR, 2001. [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>. S. 9.

⁷³ ČESKO. Zákon č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky do majetku krajů.

samosprávné orgány (kromě státních hradů a zámků). MK mělo zřizovat pouze instituce celostátního a nadstátního významu (např. Národní knihovna v Praze, Národní památkový ústav, Národní divadlo, Moravská galerie v Brně, Památník Lidice atd.). V rámci změn bylo také v plánu navrhnout věcný záměr zvláštního zákona týkajícího se např. pojištění majetku druhých osob, jež bude zapůjčen, a zaměřit se na pracovníky kulturních institucí, kteří mají mnohdy vysoké vzdělání, ale jsou finančně podhodnoceni.

Evropská Unie

V očekávání vstupu ČR do EU bylo nutné zajistit obecnou harmonizaci tuzemských právních předpisů s komunitárním právem ES⁷⁴. V oblasti kultury se změny týkaly především ochrany hmotného kulturního dědictví, duševního vlastnictví a audiovizí (zejména kvůli rychle se zlepšujícím technologiím a jednoduššímu šíření autorských děl). Regiony byly určeny za hlavní jednotky, které samostatně provozují mezinárodní spolupráci na základě tuzemského i mezinárodního práva. Se vstupem ČR do EU souvisely dokumenty *Národní program přípravy ČR na členství v EU a Přístupové partnerství*, které obsahovaly závazky, změny a plány ČR, a to i v oblasti kultury, jež se projevil i v KP.

Pro srovnatelné postavení ČR s ostatními členskými státy ES však hrála roli také celková ekonomická podpora kultury státem, která se u členských států pohybovala kolem 1 % HDP. Vláda ČR si předsevzala dosáhnout této výše podpory do r. 2005.

Vzhledem k nelegálnímu vývozu a dovozu kulturního dědictví ČR plánovala rozvíjet v tomto směru spolupráci s okolními státy a s organizací INTERPOL. Sbírkové instituce byly rovněž začleněny do tohoto boje prostřednictvím přijetí mezinárodního *Etického kodexu ICOM*⁷⁵, který zavazuje mj. k nenakupování předmětů podezřelého původu. V oblasti ochrany kulturního dědictví se ČR chtěla zapojit zejména multilaterálními smlouvami s organizací UNESCO a s Radou Evropy. MK ČR považovalo obecně za významné zapojovat se (a podporovat zapojení dalších subjektů) do projektů těchto dvou institucí.

Důležité změny legislativy

KP potvrzuje zaručení svobody pro umělce a jeho prezentaci ze strany státu, který se podle článku 15 Listiny základních práv a svobod nevměšuje do procesu

---

⁷⁴ Evropská společenství. (pozn. aut.)

⁷⁵ Mezinárodní rada muzeí (International Council of Museums). (pozn. aut.)

umělecké tvorby. Úlohou státu je podporovat uměleckou tvorbu a zpřístupnit ji občanům. Ochrana práv autorů a práv příbuzných byla v ČR ukotvena tzv. Autorským zákonem (č. 121/2000 Sb.), jehož novelizaci KP plánovala do konce r. 2001 tak, aby zákon odpovídal evropským směrnicím. MK ČR uzavřelo též dohodu s Českou obchodní inspekcí o vytvoření databáze ochrany práv duševního vlastnictví. Boj proti kriminalitě v oblasti duševního vlastnictví, potírání obchodu s padělkami a pirátským zbožím se řešil a stále řeší intenzivně na celosvětové úrovni. Podle UNESCO je v tomto boji zásadním krokem každého státu jasné definování pojmu umělec (z dokumentu *Doporučení o postavení umělce* přijaté 27. 10. 1980 na zasedání Generální konference UNESCO).

Dalším plánovaným úkonem MK ČR v oblasti ochrany práv autorů bylo vytvoření stejného legislativního přístupu k tvůrčím vědeckým dílům a autorským uměleckým dílům, neboť vybrané vědecké práce byly podporovány, ale autorské umělecké práce do této podpory nespádaly.

Legislativně řešitelným problémem shledalo MK ČR zohlednění specifik vybraných uměleckých povolání v sociálně právních předpisech. Včasné důchodové zajištění by se týkalo těch profesí, kdy profesní kariéra končí mnohem dříve, než je nárok na starobní důchod a nejsou přitom splněna ani kritéria pro pobírání invalidního důchodu.

Profesionální a neprofesionální umění, děti a mládež

Odměnu za uměleckou snahu mělo plnit podle MK ČR udělování cen, pořádání soutěží a festivalů ve všech uměleckých oblastech, včetně muzejnictví, výstavní a publikační činnosti a v oblasti neprofesionálního umění a tradiční lidové kultury. MK ČR vidí v takových akcích zároveň vytvoření jistého renomé pro stát, kraj, město, region.

MK ČR rozhodně ve své první koncepci nezapomíná na podporu neprofesionálního umění, neboť ho vnímá jako nástroj k sebevzdělání, rozvoji kreativity, k reintegraci sociálně vyčleněných zpět do společnosti a jako prevenci před zneužitím volného času. Neprofesionální umění rozvíjí kulturní život na úrovni místní samosprávy a právě ona nese zodpovědnost za finanční i nefinanční podporu, jež by měla fungovat na bázi dlouhodobé dohody a pomocí pravidelně vyhlášených grantů. Státní správou jsou naopak podporovány národní festivaly a přehlídky, ojediněle i regionální akce, ale též iniciativy např. pro zachování uměleckých řemesel. MK ČR

chtělo rovněž podpořit speciální řadou grantů špičkové neprofesionální umělecké spolky či jedince při účasti na mezinárodních festivalech, neboť je to prezentace české kultury v zahraničí.

V KP se pojednává také osvětové a preventivní funkci kultury, na základě např. usnesení vlády č. 66 z 13. 3. 1991 o *Programu podpory a ochrany dětí a mládeže*. Tento program ukládá vládě podporovat dlouhodobější projekty, které svým zaměřením šíří prevenci proti alkoholismu, toxikománii, gamblerství, AIDS, které zároveň, dle MK ČR, vychovávají k partnerským a rodinným vztahům a působí ve prospěch psychosociální rehabilitace a reintegrace obětí násilí. MK ČR je přesvědčeno (a já s ním souhlasím), že podpora uměleckých aktivit dětí a mládeže nepůsobí pouze jako prevence a výchova, nýbrž prohlubuje estetické vnímání a kreativní myšlení, formuje budoucího dospělého člověka. Proto uvádí KP jako zásadní zachování sítě základních uměleckých škol (finanční podpora od veřejné správy). Na základě mezirezortní spolupráce chtělo MK ČR vytvořit podporu rozvoje talentů, např. formou stipendií, či zprostředkováním tuzemských nebo zahraničních stáží. A to nejen pro talentované umělce, ale též pro teoretiky. Podporována měla být podle MK ČR i kritická reflexe umělecké tvorby poskytnutím speciálních grantů např. na vydávání periodických i neperiodických odborných publikací a na podporu projektů prezentující českou kulturu v zahraničí, které zprostředkovávají mnohostranné výměny uměleckých názorů prostřednictvím festivalů, přehlídek, výstav atd. Prioritně měly být podporovány nekomerční instituce a projekty občanských i profesních sdružení dělající nekomerční činnost.

Lidová kultura

V oblasti péče o tradiční lidovou kulturu je zásadní mezinárodní dokument *Doporučení o ochraně tradiční lidové kultury* (přijaté Generální konferencí UNESCO v r. 1989), jež ČR plně respektuje. Je v něm doporučeno identifikovat jevy tradiční lidové kultury (včetně umění), sbírat je, uchovávat, šířit, chránit ve smyslu právní ochrany duševního vlastnictví. Tradiční lidová kultura je spojena s místními a oblastními kulturními tradicemi, proto je především na orgánech samosprávy starat se o instituce a zřízení, které se věnují péči o tradiční lidovou kulturu, a podporovat festivaly tradiční a lidové kultury, oslavy místních událostí a osobností, zvláště pak festivaly uznané některou z mezinárodních odborných nevládních organizací (např. Mezinárodní rada organizací folklorních festivalů a lidového umění). Zastřešující institucí lidové

kultury v ČR je státní Ústav lidové kultury ve Strážnici (dokumentace, databáze, archivace atd.).

Pro záchranu a prezentaci hmotné i nehmotné lidové kultury, zvláště lidových řemesel, mělo MK v úmyslu zpracovat a realizovat koncepci *Plán na dokumentaci a podporu revitalizace tradičních lidových řemesel*, která se měla soustředit především na dokumentaci tradiční lidové kultury a na podporu prostřednictvím systému na sebe navazujících programů (např. popularizace či technologická pomoc při publikační činnosti). Vzhledem k opadajícímu zájmu o řemesla ze strany mladých lidí, zaniká mezigenerační řemeslnost. Proto vláda chtěla pomoci učňovským školám s prezentací a projektům zaměřeným na obnovení tradiční řemeslnosti.

Památky

Movité i nemovité kulturní dědictví je jednou z významných složek turistického ruchu v ČR, které přivádí příjmy i do státní pokladny. V rámci posílení turistického ruchu mělo MK ČR v plánu zapojit se do mezinárodních informačních sítí (internet). Za nutné také považovalo realizovat celostátní terénní systém označení nemovitých kulturních památek a památkově chráněných území. V oblasti památkové péče je však nejzásadnější evidence památkového fondu. Mělo být zrevidováno, jestli je objektivně ověřena památková hodnota objektů a tím i zajištěná přiměřená péče o ně, včetně funkčního využití. MK ČR začalo zároveň pracovat na dokumentu *Seznam nejohroženějších a nejvyužívanějších památek*, kde měly být zaznamenávány nemovité kulturní památky. Dokument měl sloužit i jako strategie pro stanovení priorit orgánů a organizací státní památkové péče při poskytování bezplatné odborné pomoci a finančních příspěvků vlastníkům památek. Zároveň měl tento dokument stanovit efektivnější zapojení památek do cestovního ruchu.

Dokončení evidence a dokumentace movitého památkového fondu (mobiliáře na státních hradech, zámcích a v církevních objektech) byla také velmi podstatná, neboť se v roce 2001 hovořilo mj. o nutnosti restaurátorské licence, aby se předešlo poškozování objektů. Plánovaný *Program restaurování movitých kulturních památek* se měl zabývat také poskytnutím finanční podpory vlastníkům památek na restaurátorské práce. Podobně jako v oblasti movité i nemovité péče měl být vytvořen *Seznam lokalit s archeologickými nálezy*, který se měl zabývat mj. ochranou archeologických památek. Na podporu výzkumu, vystavování v muzeích a také ochrany archeologických

pracovišť byl určen speciální *Program podpory záchranných archeologických průzkumů*.

Velmi důležitý je vztah obecních samospráv k nemovitému památkovému fondu. MK ČR mělo v plánu koncipovat novou kategorii ochrany, a sice ochranu nemovitostí a jejich souboru místního historického nebo uměleckého významu. Památky by se ocitly v působnosti obcí bez ingerence orgánů státní památkové péče, což by bylo jejich nástrojem pro péči o historické prostředí. Samosprávné celky by mohly také zasahovat do řízení o prohlášení památkové rezervace či památkové zóny. Samozřejmě by s tím souvisela povinnost obce k finanční účasti na obnově kulturní památky nacházející se na jejím území. Pokud by na obnově participoval státní rozpočet prostřednictvím některého ze specializovaných centrálních programů (*Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón, Program záchrany architektonického dědictví* atd.), obcím by se udělovala cena za nejlepší přípravu a realizaci *Programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón*.

MK ČR považovalo za stěžejní stabilizovat právní jistotu vlastníků movitých i nemovitých památek. Z tohoto důvodu měl být zpracován návrh nového památkového zákona, který by se týkal mj. prohlašování věcí a jejich souborů za kulturní památky a režimu správního řízení. Také by se navrhl vyvážený model finanční podpory vlastníků památek nejspíše formou nepřímou, tzn. daňovými úlevami atd. Změny se měly týkat i vlastníků nemovitostí v památkově chráněné zóně, kteří byli posuzováni stavebním úřadem jako vlastníci kulturní památky. Tento postup byl však mnohdy zbytečný. Měl být proto zaveden *Plán zásad ochrany památkové rezervace nebo památkové zóny*, který by podrobně definoval předmět a rozsah územní památkové ochrany na úrovni územně technických podkladů. Výsledkem mělo být zjednodušení činnosti pro veřejnou správu a kvalifikované rozlišení památkové ochrany v památkových rezervacích a zónách.

Působnost veřejné správy se díky její reformě postupně decentralizovala i ve vybraných věcech památkové péče. Kompetence se přesunuly z orgánů státní památkové péče na místní samosprávu. Úředníci mající na starost památkovou péči však měli mít zvláštní odbornou způsobilost. MK ČR zamýšlelo zavést ve spolupráci s vysokými školami obory, které by se specializovaly na památkovou péči, muzeologii, či management sbírkových institucí. Záměr se vztahoval i na specializované středoškolské nebo pomaturitní studium pro zaměstnance kulturních zařízení.

MK ČR si kladlo za cíl podpořit ochranu movitého kulturního dědictví před kriminalitou, a to např. prostřednictvím poskytnutí elektronických zabezpečovacích systému, protipožárních systémů, informačních systémů a databází předmětů movitého kulturního dědictví. Centrálně řízený a financovaný mezirezortní program *Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví* měl být jedním z nástrojů.

Muzea a galerie

Články 42, 43 KP jsou věnovány správě, organizaci a koncepcím sbírkových institucí, tedy muzeí, galerií, veřejnosti zpřístupněných hradů a zámků. Do roku 2005 mělo MK ČR předložit vládě *Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví a jeho využívání*, přičemž byl tento záměr přijat zákonem č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. *Koncepce* měla klást důraz především na strategii akvizic do státních sbírek muzejní povahy, zapojení sbírek muzejní povahy do spolupráce a procesu kulturní výměny mezi obcemi a kraji a jimi zřizovanými institucemi, reprezentace české kultury prostřednictvím výstav a zápůjček sbírkových předmětů, zapojení sbírkotvorných institucí do výchovy, vzdělání a osvěty v rámci celoživotního vzdělávání, vznik metodického, konzervačního a servisního centra, zapojení sbírkotvorných institucí do procesu výkonu veřejné správy zejména v oblastech ochrany životního prostředí a péče o kulturní dědictví. V souvislosti s reformou veřejné správy měl dokument stanovit přeměnu okresních muzeí na krajské.

MK ČR vnímalo prezentaci sbírkotvorných institucí jako klíčovou. Chystalo se ji tedy fakultativně podpořit, a to i instituce, které jsou zřízeny nižšími stupni veřejné správy. Grant měly získat také instituce, které by předložily projekty zabývající se spoluprací s mládeží a dětmi. MK ČR je toho názoru, že právě práce s dětmi a mládeží zajistí sbírkám budoucnost. MK ČR hodlalo zvýšit podporu (na 75 mil. Kč ročně) akviziční činnosti muzeí a galerií, ke kterým mělo zřizovatelský či zakladatelský vztah. Podmínkou akviziční činnosti měla být i orientace na díla současná, neboť za prvé jsou tato díla svědectvím příštím generacím a za druhé by tím byli podpořeni žijící tvůrci.

Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy již stanovil zavedení centrální evidence významných sbírek. Tato evidence může sloužit zároveň jako podkladová informace pro další koncepční rozhodování, centrální koordinaci propagace movitého kulturního dědictví, pro prevenci před kriminalitou apod. MK ČR chtělo i nadále podporovat projekty zaměřené na preparování, konzervování či restaurování

sbírkových předmětů, bez ohledu na to, kdo je vlastníkem sbírky, vždy však na principu vícezdrojového financování projektu.

MK ČR hodlalo finančně pomoci i zřizovatelům či zakladatelům sbírkových institucí, kteří jsou povinni zajistit stav objektu, v němž je sbírka uložena. Tím by se zajistilo i vyrovnání zdrojových rozdílů mezi jednotlivými regiony a byl by to rovněž příspěvek na rozvoj cestovního ruchu. Zároveň by MK ČR poskytlo pomoc při vybavení objektů, kde jsou sbírky uchovávány (mechanické i elektronické zabezpečení), což by působilo jako prevence proti krádežím.

Film a písemné dědictví

Uchováním a péčí o filmové dědictví byl v době realizace KP (a stále je) pověřen Národní filmový archiv, který je korigován zvláštními právními předpisy. V souvislosti s transformací rozpočtových a příspěvkových organizací mělo dojít k úpravě jeho statutárních funkcí a posílena měla být jeho funkce garanta prezentace národního filmového dědictví. Co se zajištění správného fungování zařízení a adekvátních podmínek pro uchování filmového dědictví týče, MK ČR vnímalo tyto skutečnosti jako zásadní pro zachování dědictví dalším generacím a hodlalo k tomu využít nejmodernější technologie. MK ČR se snažilo posílit jeho akviziční činnost, tak jako v jiných oblastech.

MK ČR chtělo zpopularizovat české filmové dědictví a posílit jeho pozici např. ve filmových klubech, v sítích kin, která by prostřednictvím Národního filmového archivu, Asociace českých filmových klubů, či specializovaných distributorů systematicky uváděla umělecky hodnotné filmy. MK ČR plánovalo dále poskytnout grantový program na podporu prezentace a popularizace současného filmového umění a dokumentaristiky, přičemž se chtělo zaměřit na projekty nadregionální neziskově prezentačního, popularizačního a vzdělávacího charakteru. Současně také vznikala *Program na podporu české umělecky hodnotné animované tvorby* a podobný program měl podporovat hranou filmovou tvorbu pro děti a mládež – oba založeny na principu vícezdrojového financování.

Písemné dědictví postihuje zákon č. 97/1974 Sb., o archivnictví a zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy. Orgány státní správy a samosprávy neměly právo příliš zasahovat ve věci písemného dědictví, směly s nimi nakládat dle právních předpisů a pouze v případě, pokud byly sbírky uloženy v jimi zřizovaných galeriích či muzeích. K takovým sbírkám se primárně vztahoval vládou podporovaný

program *Memoriae Mundi Series Bohemica*, který se zabíral digitalizací písemného dědictví a jeho následným poskytnutím veřejnosti. Celý program řídila Národní knihovna v Praze.

MK ČR plánovalo výběrově podporovat projekty občanských a profesních sdružení a dalších subjektů, které se soustředily na zachování kulturního dědictví formou vydávání odborných periodik a publikací. Upřednostňované projekty měly být ty zaměřené na děti a mládež a na odborný rozvoj pracovníků v kultuře.

Média a audiovize

Oblast médií a audiovize byla tak dynamicky se rozvíjející oblastí, že bylo důležité zdokonalovat a aktualizovat její legislativní rámec. Nejnutnější aktualizace právních úprav se týkaly internetu, jelikož bylo zapotřebí nově řešit ochranu autorského práva, či osobních dat a zamezit šíření např. dětské pornografie. Připravovaný zákon o rozhlasovém a televizním vysílání se týkal problematiky vlastnictví médií, jeho koncentrace a křížení. České legislativní kroky se měly synchronizovat s komunitárním právem ES, např. organizacemi WIPO, UNESCO, a s multilaterálními smlouvami. MK ČR kvituje v KP iniciativu audiovizuálních médií omezovat přístup dětí a mládeže k nevhodným věcem (násilnosti, sex atd.).

Knihovny

Knihovny zpřístupňují intelektuální bohatství, kulturní dědictví, zaručují právo vzdělávat se a vyhledávat, přijímat, šířit názory a informace. Knihovny jsou nástrojem vědy a pečují o cenné historické fondy, které jsou kulturní památkou či předmětem kulturní hodnoty. Další z důležitých úloh knihoven je vychovávat mladé čtenáře, naučit je vyhledávat informace a rozvíjet sebe sama. Proto mělo MK ČR v úmyslu vypsát grantovou řadu *Mládež a čtení* a další granty na podporu vydávání literární tvorby pro děti. Aby podle KP došlo k opravdovému naplnění Listiny základních práv a svobod, měly knihovny disponovat mj. i bezbariérovým vstupem či bibliobusy (zpřístupnění knihovnických služeb znevýhodněným občanům žijícím v odlehlých oblastech). Tento úkol spadal pod samosprávné orgány, ale výběrově chtělo takové projekty spolufinancovat i MK ČR, stejně jako chtělo nadále zřizovat a udržovat Knihovnu a tiskárnu pro nevidomé K. E. Macana

Rozvoj evropských a světových informačních sítí se v době KP nejvíce týkal knihoven. V rámci *Státní informační politiky* měly být stanoveny koncepce přístupu k informačním zdrojům ze zahraničních databázových center pro potřeby vědy,

výzkumu a vysokoškolského studia. Také měly být dány priority státu ve vztahu ke knihovnictví jako k veřejné informační službě, neboť knihovny mají právě informační charakter. MK ČR chtělo nadále rozvíjet *Program rozvoje informační sítě veřejných knihoven* (automatizace knihovnických procesů, napojení knihoven do mezinárodních informačních sítí, retrospektivní konverze katalogů do elektronické formy atd). Takovým projektům mělo zajistit stabilitu víceletého financování. Jako žádoucí vnímalo MK ČR zapojení českých knihoven a knihovních organizací do projektů a programů mezinárodních organizací právě kvůli vznikající globální meziknihovní informační síti a kvůli intenzivnějšímu zapojení ČR do mezinárodního prostoru.

Akviziční činnost knihovny, resp. doplňování fondů knihovny, je jedním z jejích základních úkonů. Vláda a místní samosprávy by měly podle KP podporovat tuto činnosti přímo (dotace, program *Česká knihovna*) i nepřímo (výjimka z daňové povinnosti při nákupu domácích dokumentů pro knihovní fondy, udržení osvobození od dovozního cla, udržení osvobození od DPH u dokumentů získaných zahraničním nákupem a výměnou, snížit poštovní tarify pro meziknihovní spolupráci). V rámci zapojení knihoven do celosvětové informační a datové sítě byla možnost zavést např. snížení tarifů na telekomunikační poplatky. Důležité rozhodnutí bylo zachovat institut povinného výtisku pro vybrané veřejné knihovny, což znamená povinnost odvádět povinné výtisky omezenému počtu subjektů. Vydavatelé měli mít nadále možnost výdaje s tím spojené zahrnout do nákladů pro výpočet daně z příjmu.

V oblasti knihovnictví je nanejvýš důležité zajistit vhodnost prostorových a technických podmínek knihoven, aby nevznikaly škody na fondech, uvádí KP. Chtěla zlepšit technický stav knihoven na úroveň standardu srovnatelných zemí ES. Projekty týkající se přestaveb za účelem vylepšení technického stavu knihoven měly fungovat na principu vícezdrojového financování. Samozřejmě v souvislosti s rozvojem techniky a technologií bylo nutné zvyšovat rovněž odbornou kvalifikaci pracovníků knihoven. Profesní knihovnická sdružení a organizace zabývající se touto problematikou měly být podpořeny speciální grantovou řadou. Stejně tak plánovalo MK ČR podpořit zabezpečení státních historicky, umělecky či jinak cenných fondů v rámci *Integrovaného systému ochrany movitého kulturního dědictví* a *Programu na elektronické zabezpečení běžného fondu*.

Fungování kooperace knihoven si KP představuje především na úrovni nižších stupňů veřejné správy. Mělo by docházet ke sdílení knižních fondů, sdružování do funkčních středisek, propojení do veřejných datových a informačních sítí a dosažení

kompatibility knihovnických systémů. Národní a mezinárodní kompatibilitu knihovnických systémů vidí MK ČR jako výrazné zvětšení efektivity knihoven a úsporu financí. Národní knihovna v Praze měla být proto pověřena standardizací v knihovnictví (zpracováním pravidel, standardů, metodických doporučení). KP ovšem upozorňuje, že zejména orgány veřejné správy by měly podporovat kvalitní metodickou a poradenskou činnost knihoven. Speciálním grantovým řízením chtělo MK ČR podpořit zejména projekty navazující na činnosti *Mezinárodní federace knihoven a archivů* (IFLA).

V rámci reformy veřejné správy vznikly krajské knihovny převáděné z majetku MK ČR do majetků krajů. Dále mělo MK ČR zpracovat koncepcí systému veřejných knihoven v jednotlivých krajích a vytvořit program podpory pro zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven, aby byla úroveň knihovnických a informačních služeb ve všech krajích a v obcích stejná. K tomuto plánu měl přispět i nový knihovní zákon, jež měl vytvořit systém veřejných knihoven založený na vzájemné kooperaci krajských, základních, speciálních knihoven, Moravské zemské knihovny v Brně a Národní knihovně v Praze.

Centrální služby pro knihovny a vydavatele zajišťuje Národní knihovna v Praze.

3.1.1 Následná evaluace

KP byla zhodnocena v roce 2006. Z hlediska plnění byla úspěšná, neboť téměř všechny úkoly jsou splněné nebo částečně splněné. Patří mezi ně např. zavedení ročenky MK ČR a zavedení podmínek grantového řízení, udělování cen v oblasti profesionální i neprofesionální kultury atd. Za velmi důležité pokládám vyřešení plurality médií, regulaci reklamy a stanovení omezujících podmínek vlastnictví médií v celostátním i regionálním měřítku zákonem č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a změně dalších zákonů. Za implementace KP byla vyhlášována řada grantových řízení např. na podporu projektů podporujících kulturní aktivity menšin, pro nekomerční podnikatelské projekty kulturního rázu, či Knihovna 21. století. Dalším příkladem úspěšného plnění je např. zpřístupnění databází TAMTAM a ČTK, vytvoření regionálních podpůrných fondů zákonem č. 248/2000 Sb., či vznik Komory architektů, která působí v rámci zákona č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek (schvaluje a dohlíží na dodržování podmínek veřejné soutěže).

Protože KP byla dokumentem definujícím kulturní politiku v tom nejobecnějším smyslu, byla na jejím základě vytvořena řada dalších koncepcí. KP sloužila jako základní kámen, díky němuž se mohly rozvíjet jednotlivé speciální oblasti kulturní

politiky. Za KP byly vytvořeny nebo schváleny např. koncepce: *Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví v ČR na léta 2003-2008* (koncepce rozvoje muzejnictví, přijatá 2003), *Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v ČR* (přijatá 2003), *Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2004-2010* (přijatá 2004) a *Koncepce účinnější podpory umění na léta 2007-2013* (schválená 2005).

Návrh památkového zákona neprošel v roce 2001 Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR a byl vrácen vládě bez odůvodnění k přepracování. Také nebyla dokončena plánovaná evidence mobiliárních fondů na státních hradech a zámcích z důvodů nedostatku finančních prostředků.

Jedním ze zásadních nesplněných cílů je ale zvýšení podílu výdajů MK ČR na objemu státního rozpočtu. Předsevzaté 1 % se nepodařilo naplnit. V roce 2001 a 2002 se výše výdajů MK ČR pohybovala kolem 0,7 % státního rozpočtu, ale v roce 2004 výdaje MK ČR klesly na 0,5 % státního rozpočtu. Důvodem byly např. povodně v roce 2002, ale i výpočet podílu objemu výdajů MK ČR na výdajích státního rozpočtu, na jehož index má podstatný (v té době negativní) vliv snižující se výdaje MK ČR a zvyšující se výdaje státu. Také nepřímá finanční pomoc vlastníkům kulturních památek zůstala nezměněna (daňové úlevy) a přímá finanční pomoc dokonce poklesla.

Podivovala jsem se nad tím, že ač v gesci MK ČR jsou církve a náboženské společnosti, není v KP prakticky žádná zmínka o jejich fungování, podpoře a správě majetku. Vysvětlení se mi dostalo přímo z MK ČR. Církvím, náboženským společnostem a jejich movitému i nemovitému majetku je věnována speciální pozornost, která si vyžaduje vlastní koncepce. Proto se KP nezabývá tímto tématem a v budoucnu nemá MK ČR zájem tuto skutečnost měnit.

KP vlastně vyjadřuje obecnou filozofii MK ČR, kterou bylo třeba definovat. Kulturní politika státu musí projít vývojem a KP byla zásadním krokem. Současná SKP a budoucí koncepce kulturní politiky ČR by měly navazovat jedna na druhou, převzít dobré myšlenky a poučit se z chyb a nedostatků těch předchozích. Jedině tak bude kulturní politika ČR kvalitní a smysluplná. KP hodnotím jako úspěšnou, neboť z mého pohledu splnila to, co měla.

3.2 Státní kulturní politika na léta 2009 až 2014

Tento obsáhlý dokument (105 stran) je členěn na usnesení vlády, úvod tehdejšího ministra kultury Václava Jehličky, na samotné vize a cíle kulturní politiky. Příložená podkladová studie⁷⁶ tvoří dvě třetiny dokumentu.

Ministr Jehlička ve svém úvodu vysvětluje, že při tvorbě SKP hrála zásadní roli otázka: „*Jak bychom chtěli, aby vypadalo prostředí kultury v České republice v roce 2015?*“⁷⁷ Tvorba konkrétních cílů a navrhovaných způsobů jejich dosažení tedy vycházela z formulování vizi a pojmenování budoucnosti. Ministr Jehlička také zmiňuje zapojení krajských samospráv, příspěvkových organizací, odborných pracovišť, profesních sdružení, zástupců odborné veřejnosti i občanů do tvorby SKP. Jako zajímavé shledává srovnání SKP a KP, protože zatímco KP spojovala hlavní opatření se vstupem ČR do EU a reformou veřejné správy, SKP se soustředí na další faktor a tím je statisticky dokázaná výrazná participace sektoru kultury na tvorbě HDP. „*Jinými slovy kultura peníze neutráci, ale vydělává.*“⁷⁸ Investovat čas, energii a lidský i finanční potenciál do sektoru kultury je podle ministra Jehličky vhodné i výhodné.

SKP je rozdělena do 4 věcných oddílů: východiska vize státní kulturní politiky, vize státní kulturní politiky, cíle státní kulturní politiky, úkoly a opatření.

Východiska vize SKP

Vize SKP vyjadřuje, jakou roli by měla kultura hrát pro českou společnost v příštích letech. Založená je mj. na smlouvě ES z Nice z roku 2001, jež se v čl. 151 distancuje od harmonizování zákonů a ostatních předpisů členských států v oblasti kultury. Zodpovědnost za vývoj, rozkvět a uchopení kultury států EU mají samotné členské státy a Rada EU přijímá pouze podpůrná opatření.

Jsem ráda, že MK ČR odmítá definici kultury jako nadstavby či způsobu vyžití pro volný čas, jež spotřebovává zdroje. Vnímá ji jako ekonomicky výkonný sektor, což dokládá studii *Ekonomika kultury v Evropě* (zpracována pro Evropskou komisi), která tvrdí, že v roce 2003 zaznamenal kulturní a kreativní průmysl v EU obrat 653 mld. EUR. To je více než např. výroba potravin, nápojů a tabáku či chemický a gumárenský průmysl. Růst v tomto sektoru byl v letech 1999-2003 o více než 12 % rychlejší než

⁷⁶ Zpracována kolektivem autorů z Katedry teorie kultury Filozofické fakulty UK. (pozn. aut.)

⁷⁷ ČESKO. MINISTERSTVO KULTURY ČR: Státní kulturní politika na léta 2009 až 2014 [online]. MK ČR, 2009. [cit. 2012-11-02]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>. S. 4.

⁷⁸ Tamtéž.

činil průměr EU a zaměstnával v roce 2004 přes 4,7 mil. osob. Navíc tato zaměstnanost vykazovala znaky toho, jak by pracovní sféra mohla vypadat v budoucnu – flexibilnější, orientovaná na projekty, vyžadující mobilitu a vyšší kvalifikaci. Vedle ekonomického významu má však kultura pro MK ČR další zásadní rozměr: je duchovním základem společnosti, měřítkem její vyspělosti i součástí její identity. Kultura dle MK ČR přispívá ke vzdělanosti, kreativitě, sebedůvěře i hrdosti na regionální, národní i nadnárodní kulturní dědictví. Je také podstatným aspektem udržitelného rozvoje, prosperity a civilizační konkurenceschopnosti celé společnosti, zejména díky kreativitě. Přesto, že kreativita, sociální soudržnost, schopnost inovace jsou těžko měřitelné, vidí v nich MK ČR dominantní strategické prvky vývoje příštích desetiletí.

Vize SKP

Úkolem státu je podle MK ČR vytvářet optimální vazby mezi kulturou a všemi oblastmi společnosti, tím obohacovat životy občanů, rozvíjet kreativní schopnosti v hospodářství, výzkumu, vzdělání, motivovat dárcovství a poskytovat dostatečné zdroje, čímž se posílí i konkurenceschopnost země. Hodnotu podpory inovací a kreativity vnímá MK ČR stejně jako podporu hmotných i nehmotných kulturních hodnot. „*Aniž bychom chtěli snižovat význam a podporu původní umělecké tvorby, chceme navíc podporovat především ty aspekty, které mohou přenášet impulsy i pro jiné sektory.*“⁷⁹ Ekonomické hledisko sektoru kultury je samozřejmě důležité, ale podle mého názoru stále zůstává nejzásadnější umělecké hledisko. Také ekonomická atraktivita by neměla zastínit kvalitu kulturního počínu.

MK ČR shrnulo své vize do těchto pěti bodů:

- *„Kultura je sektorem, který může v příštích letech sehrát zásadní roli v rozvoji české společnosti a o který lze do značné míry opřít ekonomický, enviromentální i sociální rozvoj státu.*
- *České země mohou díky geografické poloze i tradici pozitivně využít kontaktu evropských i globálních kulturních vlivů.*
- *Prostor pro kulturní tvorbu a využití kulturních hodnot vytvořených v minulosti musí zůstat otevřený a přístupný.*
- *Úkolem státu, krajů a obcí a jejich institucí není pouze podporovat kulturu jako takovou, ale propojit ji s jinými oblastmi společnosti,*

---

⁷⁹ ČESKO. MINISTERSTVO KULTURY ČR: Státní kulturní politika na léta 2009 až 2014 [online]. MK ČR, 2009. [cit. 2012-11-02]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>. S. 11.

zejména zpřístupnit její hodnoty – kulturní dědictví stejně jako svobodu a kreativitu vlastní kulturní tvorbě – k využití v ostatních oblastech lidských aktivit.

- *Na těchto principech lze stavět základy budoucí konkurenceschopnosti země.*⁸⁰

Na těchto základech byly formulovány konkrétní cíle a opatření SKP, které měly být dále realizovány i v navazujících zvláštních strategiích.

Cíle, úkoly a opatření

Cíle SKP jsou rozděleny na 4 tematické celky, ke kterým se vztahují konkrétní úkoly a opatření. Každý cíl je doplněný o zhodnocení vazeb na ostatní cíle, výčet spolupracujících orgánů a termín průběžné evaluace. Témata jsou:

- a) ekonomická a společenská dimenze,
- b) občanská dimenze – rozvoj osobnosti,
- c) role státu, krajů a obcí při podpoře zachování a tvorby kulturních hodnot,
- d) role státu při tvorbě pravidel.

Ad a) Ekonomická a společenská dimenze

Tento cíl se zabývá účelným využíváním hmotných (historické dědictví, kulturní krajina, umělecká díla atd.) i nehmotných (intelektuální dimenze, kreativita a inovace atd.) kulturních hodnot, které vnímá jako impulsy a výzvy pro sociální prostředí státu a jeho ekonomiku. V tomto cíli se opatření soustředí na efektivnější využití památek, muzejních a galerijních sbírek či urbanistických a krajinných celků v cestovním ruchu. Na to navazují další činnosti jako zpřístupňování kulturního dědictví a nové tvorby, rozvoj kulturního průmyslu a umělecké tvorby a posílení role kultury v politice vnějších vztahů.

MK ČR v jednotlivých opatřeních spolupracuje s Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR, Ministerstvem zahraničních věcí ČR, Ministerstvem pro místní rozvoj ČR, Ministerstvem životního prostředí ČR, Českým statistickým úřadem, s kraji a obcemi.

Jednotlivá opatření prvního cíle se zabývají např. zavedením kritéria přínosu pro kreativitu a inovaci v podpůrných programech MK ČR, neboť inovace a kreativita jsou prvky významné pro celou společnost. Dále zmapováním a analýzou potřeb umění,

---

⁸⁰ ČESKO. MINISTERSTVO KULTURY ČR. MK ČR: Státní kulturní politika na léta 2009 až 2014 [online]. MK ČR, 2009. [cit. 2014-01-29]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>. S. 12 - 13.

kulturních a kreativních průmyslů v ČR a transferem mezinárodních zkušeností. Tento postup by měl odhalit hlavní problémy kulturního průmyslu a kulturní tvorby a současně poskytnout podklady k jejich řešení díky příkladům z ostatních zemí a regionů. Podobně chce MK ČR postupovat v oblasti vyhodnocování přínosů kultury pro jiné obory, kde je žádoucí zajistit analýzu objemu produkce a služeb v oblasti kultury, měřit produktivitu resp. efektivitu jednotlivých oborů atd. Výstupem je tzv. satelitní účet kultury a analýza legislativního a ekonomického postavení subjektů působících v oblasti péče o kulturní dědictví a umění. Pro účinnější prosazení ochrany kulturních hodnot a rozvoje kulturní rozmanitosti v koncepčních materiálech krajů a obcí podporuje MK ČR metodu otevřené koordinace, která nabízí např. stálou elektronickou platformu pro sdílení a propagaci příkladů nejlepší praxe v kulturních oborech včetně péče o památkový fond. Také pro rozšíření a zkvalitnění kulturních služeb, cestovního ruchu a dalších navazujících oborů u historických objektů, které nejsou ještě dostatečně využívány, chce MK ČR vypracovat metodiku a systém podpory (zaváděním řídicích, informačních a komunikačních technologií, slevových, věrnostní systémů atp.) ve spolupráci s ostatními rezorty a orgány územní veřejné správy. S efektivnějším využitím, především zbytného, státního majetku souvisí i plán MK ČR na provedení revize existujícího majetku národních kulturních institucí s tím, že by neefektivně využívaný majetek mohl být lépe upotřeben kraji nebo obcemi.

Kulturní projekty reprezentující ČR na zahraničních festivalech, bienále, veletrzích apod. mají být podporovány, neboť podle MK ČR posilují roli kultury v politice vnějších vztahů a prosazování hospodářských zájmů v zahraničí. Právě v návaznosti na mezinárodní úmluvy je žádoucí také usnadnit přístup na český trh kulturním produktům a službám, zejména z mimoevropských zemí. Prvním krokem MK ČR měla být analýza bariér přístupu a následné zpracování projektů zaměřených na jejich odstranění. Mezi takové projekty patří např. ty zaměřené na zkvalitnění podmínek filmové koprodukce (nástrojem i pro lepší distribuci), tzn. zrychlení a zlepšení procedury udělování koprodukčního statutu v ČR a souvisejících administrativních úkonů. MK ČR by rádo rozšířilo i podporu účasti českého filmu na zahraničních přehlídkách a festivalech. Právě film má tu možnost zvyšovat povědomí o české společnosti a její kultuře a tím být užitečný i pro jiné obory, tvrdí MK ČR.

MK ČR se zaměřuje rovněž na podporu rozvoje autorskoprávního systému, který by měl být založen na vyváženosti mezi legitimními zájmy nositelů práva a uživatelů předmětů autorskoprávní ochrany. Autorské právo je nástrojem ochrany

tvůrců, ale i jejich investorů (nahrávací společnosti, filmoví producenti, vysílatelé, nakladatelé). Zároveň autorské právo umožňuje snadný přístup k autorským dílům vědeckým subjektům, zejména knihovnám, muzeím, archívům, vzdělávacím organizacím. Proto musí MK ČR najít legislativní rovnováhu mezi všemi aktéry.

Ad b) Občanská dimenze – rozvoj osobnosti

Druhý cíl se snaží posílit vliv kultury v oblasti vzdělávání a obohacování života jednotlivých občanů. Jeho opatření jsou také zaměřená na dosažení vyšší pasivní i aktivní účasti občanů na kulturním dění a na péči o existující kulturní dědictví.

Spolupráce byla plánovaná s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Ministerstvem zahraničních věcí ČR a Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR.

V opatřeních druhého cíle se setkáme např. s plánem na přípravu pilotního projektu zabývající se dobrovolnickými aktivitami v oblasti propagace a péče o hmotné kulturní dědictví, dále s plánem na vytvoření portálu, či speciální webové stránky s informacemi týkající se trhu práce v oblasti kultury, vypracování programu podpory komunikace, kontaktů a stáží pro tvůrce kulturních děl, studenty kulturních a příbuzných oborů a manažery kulturních zařízení. Ve spolupráci s kulturními institucemi plánuje MK ČR zlepšit kulturní znalosti a dovednosti dětí a mládeže (dramatická, hudební, filmová, taneční a výtvarná výchova) a podporovat rozvoj talentů. Předmětem zájmu MK ČR je i zvýšení počtu zahraničních studentů na českých vysokých školách v uměleckých a kulturních oborech, např. v oblasti managementu kulturních institucí, která dosahuje parametrů mezinárodní kvality. MK ČR se zaměřuje také na zpřístupnění kulturních služeb osobám znevýhodněným např. zajištěním bezbariérových přístupů do budov, instalací informačních systémů pro zdravotně handicapované osoby, poskytnutím speciálních asistenčních služeb. I minoritní skupiny jsou předmětem specifické pozornosti. Jelikož se oblast kultury dynamicky rozvíjí, je nutné dbát o trvalou aktualizaci profesního vzdělávání pracovníků v této oblasti. Proto má MK ČR v úmyslu podpořit systému celoživotního vzdělávání pracovníků v oblasti kultury. Chce vytvořit mechanismus evaluace přínosů a kvality veřejných kulturních služeb s ohledem na jejich roli v profesním i osobním životě občanů. Na tomto základě má být aktualizována legislativní i nelegislativní podpora rozvoje veřejných kulturních služeb. Proto se MK ČR hodlá zaměřit také na celkové zvyšování povědomí veřejnosti a všech zainteresovaných subjektů o právech chráněných autorským zákonem. Uživatelé mnohdy nevědí, kde leží hranice mezi legálním užíváním autorských děl a kdy jde o

porušení zákona, tedy o pirátství. MK ČR proto vytvoří vzdělávací a osvětový program pro občany i pro instituce a další organizace.

MK ČR chce vytvořit mechanismy pro podporu trhu se současným výtvarným uměním a obecně pro sbírkovou činnost veřejných institucí, soukromých sbírek a vytvořit strategii pro umísťování současného výtvarného umění do zahraničních sbírek.

Ad c) Role státu, krajů a obcí při podpoře zachování a tvorby kulturních hodnot

V tomto cíli je formulována materiální podpora kulturních hodnot ze strany státu, do které patří daňová a rozpočtová politika a zároveň využití zdrojů z podpůrných fondů EU. Zájem má MK ČR i na vytvoření daňově zajímavého prostředí pro podporu kultury ze strany podnikatelů. Opatření tohoto cíle jsou však závislá na splnění politických závazků, a to přidělení rezortu kultury 1 % ze státního rozpočtu.

Na opatřeních třetího cíle chtělo MK ČR spolupracovat s Ministerstvem financí ČR, Ministerstvem vnitra ČR, Ministerstvem pro místní rozvoj ČR, kraji a obcemi.

Opatření třetího cíle se zabývají např. vytvořením speciálního programu pro podporu péče o drobné památky v krajině (boží muka, kříže, drobné technické artefakty), motivací vlastníků kulturních památek ke kontinuální péči o ně, podporou akviziční činnosti muzeí, galerií, knihoven a Národního filmového archivu. Instituce mohou získávat velké množství kulturních statků (nově se objevily na trhu v souvislosti s vlastnickými změnami v nedávných letech), které mají mimořádný význam pro sbírky, mobiliáře, knihovny, archivy. Na základě stanovených pravidel a metodiky je žádoucí, aby knihovny zachycovaly a dokumentovaly stále bohatší knihovní fond včetně nových médií a elektronických zdrojů. Digitalizace je povinností současnosti pro uchování a ochranu originálních nosičů. Některé typy digitálních dokumentů nejsou vnímány jako součást kulturního dědictví, proto MK ČR zamýšlí novelizovat legislativu (i v oblasti povinného výtisku) a vybudovat certifikovaná úložiště i další systémy (českou digitální knihovnu provozuje Národní knihovna v Praze). MK ČR za úkol zpracovat *Národní strategii digitalizace kulturního obsahu*. MK ČR podporuje i zkvalitnění materiálního, prostorového a technického zázemí muzeí, galerií a knihoven. Podmínky pro činnost a provoz kulturních institucí musí odpovídat současným požadavkům na ochranu, odbornou správu a využívání movitých kulturních statků. Je tedy podporována rekonstrukce objektů, kde jsou sbírky uloženy, výstavba nových budov, či přesun depozitářů. Program podpory modernizace kulturní infrastruktury pro účely poskytování

moderních kulturních služeb s vyšší přidanou hodnotou má za cíl vybudovat a modernizovat celostátně působící centra, poskytující technologické zázemí a pomoc při zajišťování distribuce a propagace produktů a služeb v oblastech knihovnických fondů a knižní produkce, distribuce filmu, hudby, soudobého výtvarného umění, uměleckých řemesel, divadla, tance a multimediální tvorby.

Pilotní projekty dlouhodobého a kooperativního financování jsou ohodnoceny kladně, proto MK ČR, kraje i obce chtějí pokračovat v této praxi. Pokud bude tento postup hodnocen i nadále dobře, bude moci dojít k vytvoření systému modelové podpory. Jedním z úkolů MK ČR je i vyhledávat další zdroje pro vícezdrojové a mimorozpočtové financování kultury a vytvářet pro tento systém vhodné podmínky. V EU je osvědčené využití výnosů loterie⁸¹. V oblasti dárcovství a sponzoringu chce MK ČR zavést testovací pilotní projekty, z jejichž vyhodnocení vzejdou náměty pro legislativní úpravy, např. daňové úlevy v kombinaci s pevnějšími pravidly pro příjemce sponzorských darů (podmínkou je neziskovost projektu).

Ad d) Role státu při tvorbě pravidel

Tvorbou pravidel miní MK ČR zákonodárnou a výkonnou činnost v oblasti právních úprav. „Pravidla musí být strukturována tak, aby podobně jako při uplatňování principu subsidiarity jejich tvorba i výkon příslušela té řádové úrovni (stát, kraj, obec), na které je lze vytvářet a vykonávat co nejučinnější ve vztahu k předchozím třem cílům kulturní politiky.“⁸² Na všech úrovních veřejné správy musí být tato činnost transparentní, objektivní, nediskriminační, srozumitelná, musí odpovídat cílům SKP a podporovat rozmanitost kulturních projevů. MK ČR podporuje vzájemnou spolupráci jednotlivých stupňů veřejné správy na přípravě dotačních programů, aby v případě větších projektů mohlo docházet k vícezdrojovému financování.

Spolupráce v rámci tohoto cíle má probíhat s Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR, Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR, s kraji, obcemi a Radou vlády pro nestátní neziskové organizace.

Opatření čtvrtého cíle se věnují většinou úpravě legislativy. MK ČR připravuje nový památkový zákon s klíčovou návazností na nový správní řád a na stavební zákon. Památkový zákon má přinést nové definování veřejného zájmu ochrany kulturního

---

⁸¹ V ČR se však tento postup neosvědčil - kauza Lotynka. (pozn. aut.)

⁸² ČESKO. MINISTERSTVO KULTURY ČR: Státní kulturní politika na léta 2009 až 2014 [online]. MK ČR, 2009. [2012-11-02]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>.

dědictví, posílení právní jistoty vlastníků památek, zjednodušení výkonu veřejné správy, zvýšení vymahatelnosti práva, snížení byrokratické zátěže vlastníků atd. Památkový zákon má být také provázán s daňovými výhodami (motivační efekt viz cíl 3). Za to návrh nového zákona o kinematografii má systémově a institucionálně zajistit zvýšení transparentnosti státní podpory filmu, rozvoj filmového průmyslu a zvýšení jeho konkurenceschopnosti. Oblast audiovize se velmi rychle vyvíjí, a tak je zapotřebí reagovat včasnými opatřeními a jejich transparentní aplikací. Proto EU např. vydala směrnici o pokroku v oblasti audiovize a plurality médií. Rovněž podmínky transformace některých státních kulturních institucí na instituce veřejnoprávní plánuje MK ČR formulovat v novém zákoně. MK ČR navíc podporuje zapojení občanů při pravidelném vyhodnocování efektů činnosti veřejnoprávních zařízení a též při tvorbě programů, neboť je přesvědčeno, že by kulturní zařízení měla lépe reagovat na poptávku a obecné potřeby veřejnosti. I pro fungování neziskových organizací v oblasti kultury mají být zavedeny nové úpravy podmínek. Státní podpora by měla plynout tam, kde není žádný vygenerovaný zisk, popř. kde tento zisk nemůže pokrýt náklady. Dalším tématem opatření je odměňování zaměstnanců v kultuře, které zaostává za jejich vzdělaností i rozsahem práce. MK ČR chce společně s Ministerstvem práce a sociálních věcí navrhnout změnu platových předpisů.

MK ČR by rádo zlepšilo systematičnost v oblasti nakládání s památkovým fondem, např. vytvořením krajských koordinačních orgánů pro efektivnější komunikaci mezi státem, kraji, obcemi a dalšími subjekty. Vytvořil by se lepší potenciál fondu, mohlo by být realizováno více projektů přesahující hranice krajů. Koordinační orgány mohou formulovat společné programy a zvyšovat i kvalitu poskytovaných služeb. MK ČR vnímá i nemateriální kulturní dědictví (lidová, hudba, divadlo, tance, obřady, tradiční řemeslné postupy atd.) jako jeden ze základů kulturní identity občanů a místních společenství. Považuje proto za nutné ho zakotvit v právním řádu ČR způsobem rovnocenným s ochranou a péčí o kulturní dědictví. Ratifikace *Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví* tento proces již započala.

Po vstupu do EU se ČR podařilo navrátit několik desítek kulturních statků, které byly ze země nelegálně vyvezeny. MK ČR se bude snažit v této činnosti pokračovat v rámci vnitrostátní i mezinárodní spolupráce (např. iniciací změny směrnice 7/93/EHS).

Podkladová studie

Podkladová studie se věnuje vyhodnocení dosavadního stavu MK ČR, krajů, obcí a pozici sektoru kultury v rámci ekonomiky ČR a na trhu práce. Vyhodnocuje také tendence globalizační, vývojové a ekonomické (v kulturním sektoru fungující jako fenomén) a představuje SWOT analýzu kulturního sektoru. Dále studie hodnotí dosavadní realizované programy, mj. kulturní politiku z r. 2001. Zaměřuje se i na tuzemské a mezinárodní dokumenty (UNESCO, WIPO, WTO, EU, Rada Evropy) a předpisy týkající se oblasti kultury. Zmiňuje i financování kultury z fondů EU a další zdroje, včetně fondů státních. Na závěr ukazuje podporu kultury v regionálních operačních programech a předkládá podklady pro SWOT analýzu a aktuální soubor dotačních programů MK ČR a jejich tematických okruhů.

3.2.1 Průběžná evaluace

Implementace SKP byla dvakrát podrobena průběžné evaluaci a plán implementace byl zároveň aktualizován (v roce 2011 *Aktualizovaný Plán implementace Státní kulturní politiky na léta 2012 – 2014* a v roce 2012 *Aktualizace Státní kulturní politiky na léta 2013 – 2014 s výhledem na roky 2015 – 2020*).⁸³ Tento postup je standardní - vysvětleno již v podkapitole *Fáze tvorby veřejné politiky*. Z dosavadního hodnocení je patrný aktivní přístup MK ČR ke svým povinnostem a poměrný úspěch při plnění jednotlivých opatření. Každé opatření je rozděleno do několika dílčích úkolů, které jsou z velké části splněné, částečně splněné nebo je jejich plnění v chodu. U některých opatření přesahuje plnění úkolů do období let 2015 – 2020, ve kterém by měla být realizována další koncepce kulturní politiky státu. Měla by vycházet mj. ze strategie EU *Evropa 2020* a z východisek k finančním perspektivám na léta 2014 až 2020. Žádné bližší informace ale aktualizovaný plán implementace SKP k předpokládané koncepci kulturní politiky ČR neposkytuje.

SKP v mnoha oblastech plní svá předsevzetí a úkoly. Např. v legislativě se povedlo mnoho změn: zákon o audiovizuálních dílech a podpoře kinematografie a o změně některých zákonů (zákon o audiovizu) č. 496/2012 Sb., který stanovuje např. finanční zdroje Státního fondu kinematografie. Dále novela zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, či vyhláška č. 122/2013 Sb. o některých charakteristikách zvukové složky reklam, teleshoppingu a označení sponzora v

---

⁸³ Více v kapitole 1.2 Tvorba a zavedení veřejné politiky. Druhá aktualizace byla pouze rozšířením první (pozn. aut.)

televizním vysílání a o způsobu měření hlasitosti zvukové složky reklam, teleshoppingu a označení sponzora v televizním vysílání. Je důležité, že v oblasti audiovizu došlo k legislativnímu posunu, neboť je to progresivně se vyvíjející oblast. Také Autorský zákon⁸⁴ a Památkový zákon⁸⁵ se dočkaly své novelizace.

Chtěla bych zmínit pár příkladů úspěšných počinů MK ČR. Je to např. vytvoření portálu Místní kultura, zabývající kulturním životem v regionech, několik publikací mapující kulturní průmysl v ČR, Filmový festival EKOFILM, digitalizace části vzácných dokumentů Národní knihovny díky spolupráci se společností Google. Národní knihovna v Praze nemá dostatek finančních prostředků na plánovaný rozsah digitalizace, proto kvitují postup, že spojila své finanční síly se soukromou společností. SKP se hodně věnuje tématu regionální i mezinárodní mobility jednotlivých aktérů v oblasti kultury. MK ČR podporuje rozvoj tohoto trhu např. vznikem Infopointu, zapojením českých center, vytvořením webové platformy mapující vybrané kulturní aktivity včetně nabídek zahraničních stáží a výměnných programů.

SKP ale nemá jen klady. Velkým problémem realizace některých opatření SKP jsou finanční možnosti státu. Pro nedostatek financí bylo např. vládou zrušeno zvýšení počtu zahraničních studentů na českých vysokých školách a navyšování finančních prostředků vyčleněných ve státním rozpočtu pro tyto účely, ačkoli vláda schválila materiál *Zahraniční rozvojová spolupráce v roce 2012 a střednědobý výhled jejího financování na léta 2013 – 2014*. Také navýšení prostředků vynakládaných ze státního rozpočtu na akviziční činnost není možné. A přitom galerie, muzea a knihovny spravované státem nebo územně správními celky poukazují na mizivé možnosti získávání nových akvizic a doplňování sbírek současným uměním.

Nejzásadnější nedostatek SKP vidím ve zrušení plnění opatření zabývajících se kooperativním a dlouhodobým financováním kulturních projektů, rozvojem mimorozpočtových zdrojů na podporu kultury, zpracování daňových a finančních nástrojů pro vlastníky památkových objektů a zrušením úpravy podmínek pro fungování neziskových organizací v kultuře. Byly vypracovány studie, ale úkoly vedoucí ke splnění opatření byly zrušeny pro nedostatek financí a tím vzniklé časové tísně.

Přijde mi absurdní a paradoxní, že vláda ČR ruší úkoly SKP, které se týkají zlepšení finanční situace v kultuře, když stát nemá peníze na to ji dotovat sám. Stát by

---

⁸⁴ Zákon č. 156/2013 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů.

⁸⁵ Zákon ČNR č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění zákona č. 303/2013 Sb.

se měl naopak snažit vytvořit takové podmínky, které by umožňovaly vícezdrojové a mimorozpočtové financování a které by motivovaly soukromý sektor k podpoře kultury. Ulehčilo by to situaci všem stranám a pozornost by se mohla přesunout k dalším důležitým aspektům kultury. MK ČR staví na nestabilních základech.

3.3 Komparace

Hlavní rozdíly mezi kulturními politikami plynou ze samé podstaty doby jejich tvorby. KP byla první kulturní politikou ČR, a tak se snažila obsáhnout všechny oblasti zájmu MK ČR a zaznamenat každý problém v nich, podrobně stanovit postoj státu ke kultuře a formulovat vize a cíle k dosažení lepších zítřků. Celkově je z KP silně cítit porevoluční chuť změnit svět, a to velmi zodpovědně. První doložitelná verze KP je datována roku 1997 (všechny verze si jsou velmi podobné). Ačkoli se SKP porevoluční doba tolik nedotýká, 29 stanovených úkolů a opatření (ze 44) se obsahově shodují nebo přibližují článkům KP. Přirozeně odlišnosti najdeme, ale jsou dány např. rychlým technologickým vývojem, vstupem ČR do EU, hospodářskou situací státu, kulturními událostmi té doby atd. Při tvorbě SKP byla ČR již členem EU, ale v důsledku hospodářské krize se rozpočet na kulturu opět začal snižovat.

Velmi rozdílné je grafické pojetí obou dokumentů. KP je prostým zformátovaným textem. Nadpis každého článku je vytučněn a důležité informace jsou podtrženy. Není zde žádný obrázek ani jiná barva kromě bílé stránky a černého textu. Ale nechci být v tomto ohledu na KP příliš přísná, protože text má tuto podobu minimálně od roku 1997, kdy byla počítačová grafika v rozpuku. Oceňuji obrovský progres, který udělalo MK ČR s grafikou u druhé kulturní politiky. SKP je profesionálně zpracovanou brožurou. Úvodní strana nese současné logo MK ČR a má sytě modrou barvu. Celkově jsou použity syté výrazné barvy (žlutá, červená, tyrkysová, modrá). Nadpis každé kapitoly je pěkně minimalisticky zpracovaný – téměř přes celou stranu barevný obdélník a vlevo dole v něm bílé název kapitoly. Text má šedou barvu a je doplněný o rozličné zarážky (barva, typ, velikost). Někdy jsou důležité informace vytučněny, někdy zvýrazněny barevně. Podnadpisy korespondují s barvou kapitoly a velikost písma zdůrazňuje jejich důležitost. Každá strana je pozvednuta tematicky odpovídajícím obrázkem. Na můj vkus je grafika místy (zbytečně) překombinovaná a celkově je málo kreativní. Jsem ale přesvědčená, že je pro účely vládního či ministerského dokumentu naprosto dostačující.

Samotná struktura obou dokumentů je též velmi odlišná. KP byla členěna podle oblastí, které MK ČR spravovalo, tzn. památková péče, knihovny, lidová kultura, neprofesionální umění atd., což se zdá být logické a jistě tento postup uvítali např. pracovníci veřejné správy, protože jim KP nabídla skupinu článků týkajících se pouze jejich odboru. Za neuvěřitelně chaotické a nepraktické ale považuji, že články nejsou

rozděleny nadpisy nebo začleněny do kapitol. Stojí sice tematicky pohromadě (až na nepochopitelné výjimky – články 17, 48, 49), ale začátek a konec oné skupiny musí čtenář stejně najít sám (pomůže *Strategie účinnější podpory kultury*, kde je obsah). Díky tomuto systému dochází i k opakování informací a jejich zbytečnému štěpení. Např. legislativní úpravy v souvislosti s harmonizací tuzemských právních předpisů s komunitárním právem ES (čl. 4, 13, 48, 49, 50), boj s kriminalitou v oblasti kultury (24, 48, 61), podpora akviziční činnosti (jednotlivě u galerií, muzeí, knihoven, Národního filmového archivu), subvence mezinárodní spolupráce např. formou podpory účasti na festivalech, soutěžích, přehlídkách (zmíněno u profesionálního umění, neprofesionálního umění, tradiční lidové kultury, podpory mladých talentů i památkové péče). Dalším velmi roztroušeným tématem je reforma veřejné správy (čl. 11, 28, 42, 53) a potřebná opatření v oblasti kultury týkající se vstupu ČR do EU (zmínky v čl. 4, 13, 36, 48, 49), což je překvapivé, neboť tato dvě témata měla být stěžejní pro organizaci v dalších letech. Některé články (1, 19, 32, 41) jsou zase velmi nekonkrétní, bez jasného cíle a kroků realizace. Působí, jako by byly sepsány jen proto, aby byly, aby se na nic nezapomnělo, aby v dokumentu bylo vše. Na druhou stranu jsou v každém článku podtržené zásadní informace, což pomáhá v orientaci.

SKP je mnohem čitelnější a má jasně formulovaná opatření s datem průběžné evaluace a s plánovanými spolupracujícími orgány. Konkrétní úkoly a opatření jsou členěny do čtyř tematických okruhů. Tento přístup je čtenáři mnohem příjemnější, nevytváří otazníky nad hlavou a nezpůsobuje zoufalé pohledy. Opatření je sice v SKP méně než v KP, ale o to více jsou některá obsáhlá. Jsou zde ale věci, které bych přeci jen vytkla. Některým opatřením je věnován tak krátký popis (např. 1.7, 3.9, 4.5), že má čtenář velké problémy představit si konkrétní postup při jejich plnění. Také dva teoretické oddíly stojící na začátku dokumentu „Východiska vize státní kulturní politiky“ a „Vize státní kulturní politiky“ oplývají až příliš velkými slovy. Ospravedlňují samotnou existenci SKP (čtenář si připadá, jakoby proti ní protestoval) a materiální přístup státu ke kultuře, sugestivními příklady dokazují podstatu role kultury v našich životech, předjímají důležitost sektoru kultury v budoucnu a formulují snahu státu v něm. Ale i tato omáčka je nezbytná, aby byl dokument čtivější a možná i poučný.

I samotné cíle obou kulturních politik jsou formulovány rozdílně. KP předkládá výčet cílů, kterých chtěla dosáhnout. Chtěla chránit svobodu kulturní a umělecké tvorby, podpořit činnost aktivních (sdružených) občanů, decentralizovat rozhodování

veřejné správy, usnadňovat přístup ke kultuře všem občanům, zejména znevýhodněným, garantovat všem svobodný přístup k informacím, pečovat o kulturní dědictví, šířit osvětu a pomocí kultury vychovávat nastupující generaci, brzdit vlivy komercializace v kultuře. Naopak cíle SKP jsou uspořádány do 4 okruhů, které jsou shrnuty pouze několika slovy (konkrétně jsou rozvedeny až v jednotlivých opatřeních). První cíl se věnuje využití přínosu umění a kulturního dědictví pro zvýšení konkurenceschopnosti ostatních oborů a činností, druhý o zvýraznění role kultury v individuálním profesním a osobnostním růstu občanů a o posílení odpovědnosti za zděděné i vytvářené hodnoty, třetí o poskytování přímé i nepřímé podpory tvorby, uchování kulturních hodnot a nakládání s nimi a cíl čtvrtý je zaměřený na vytváření transparentního a nediskriminačního prostředí pro kulturní aktivity.

Jak jsem již zmínila, největší podobnost obou kulturních politik najdeme v jejich samotném obsahu, což je podle mého názoru zásadní. Většina úkolů a opatření SKP koresponduje s články KP. Konkrétně je to šest opatření z prvního cíle, pět opatření z druhého cíle, osm ze třetího cíle a osm opatření z cíle čtvrtého.⁸⁶ Struktura SKP mi posloužila jako konstrukce k obsahovému srovnání obou kulturních politik. Držím se členění na čtyři cíle SKP, ke kterým přiřazuji informace z KP.

V prvním cíli SKP je tematická shoda s články KP zachycena v potřebě důkladné analýzy ekonomického přínosu sektoru kultury, jež je jedním z nosných témat kulturní politiky státu. SKP i KP také upozorňovaly na nutnost aktualizace Autorského práva, které musí být přizpůsobeno tempu doby, potřebám tvůrců i uživatelů. Společný záměr našly obě kulturní politiky i v otázce využití historických objektů pro cestovní ruch (objekty měly být zapojeny do mezinárodních informačních sítí) a v otázce užití zbytnělého státního majetku. Měla být zorganizována revize objektů památkové hodnoty a následné zajištění jejich plného funkčního využití. Efektivnější památkové péči měla sloužit i nově vytvořená elektronická platforma (oborové databáze) pro sdílení informací mezi kraji a obcemi, jež by jistě vedla k lepším podmínkám pro vznik koncepčních dokumentů či legislativní činnosti orgánů veřejné správy. Do prvního cíle SKP spadá i podpora projektů reprezentujících ČR v zahraničí (festivaly, bienále, veletrhy...), jež je v KP velmi kvitována, a to hned v několika článcích.

V druhém cíli se SKP zaměřuje na mechanismy podpory trhu se současným výtvarným uměním. Stejně tak chtěla KP podpořit akviziční činnost galerií a muzeí, a to

---

⁸⁶ Viz příloha Tabulka č. 3 – Komparace KP a SKP. (pozn. aut)

s podmínkou pořizování i soudobých děl. Shodu nacházejí SKP i KP ve věci kulturního vzdělání, které chtěly obě zkvalitnit. Měly být podporovány projekty galerií a muzeí zaměřené na spolupráci s dětmi a mládeží a měla být nadále zachována stávající unikátní síť základních uměleckých škol. Obě kulturní politiky si také předsevzaly zprostředkovat absolvování stáží či přidělení stipendií v ČR i zahraničí vybraným umělcům a teoretikům. Téma aktualizace profesního vzdělávání zaměstnanců v oblasti kultury je také společné. KP měla dokonce v plánu zřídit speciální středoškolské i vysokoškolské studium (nejen) pro tyto účely. V neposlední řadě se obě kulturní politiky věnují podpoře činností minorit v ČR a podpoře aktivit handicapovaných osob a cizinců žijících v ČR.

SKP se ve třetím cíli obsahově střetává s KP v plánu na podporu víceletého, kooperativního a mimorozpočtového⁸⁷ financování kulturních projektů a na legislativní podporu jejich samofinancování. S financováním souvisí i podpora podnikatelských aktivit v oblasti kultury (např. daňovými úlevami) a podobná motivace vlastníků památek ke kontinuální péči o ně. SKP se také stejně jako KP zaobírá podporou akviziční činnosti muzeí, galerií, knihoven a Národního filmového archivu. Těmto institucím je zapotřebí vypomáhat s materiálním, prostorovým a technickým zajištěním zázemí, čímž se oba dokumenty taktéž zabývají. Zaměřují se rovněž na digitalizaci kulturního obsahu, ať už se jedná o knihy, filmy či řemeslné postupy. Tyto záznamy mají být trvale uchovány a digitální dokumenty zpřístupněny. Tempo technologického vývoje se projevilo v principiální podobnosti povinnosti zachování institutu povinného výtisku (KP) a institutu povinného digitálního nosiče (SKP).

Poslední čtvrtý cíl SKP si je svými opatřeními blízký článkům KP především tématem návrhu nového památkového zákona⁸⁸, či vytvořením speciální nové koncepce týkající se zachování a péče o nemateriální kulturní dědictví (folklór, lidová řemesla, profesionální i neprofesionální divadlo atp.). I rychle se rozvíjející oblast audiovizuální tvorby si žádala a stále žádá pozornost kulturní politiky, proto SKP i KP plánovaly aktualizovat legislativní rámec pro audiovizuální tvorbu a především pluralitu médií.⁸⁹ Velkým tématem obou kulturních politik je také navrácení nelegálně vyvezených kulturních statků do ČR. Problému kriminality v oblasti kultury se SKP i KP iniciativně věnují. MK ČR mělo zájem (v obou dokumentech) též o větší zapojení občanů při tvorbě

---

⁸⁷ V EU je preferována podpora kultury z výnosů loterie. (pozn. aut.)

⁸⁸ Podle KP měl být v zákoně zanesen i přenos kompetencí v souvislosti s reformou veřejné správy a zjednodušení její činnosti. (pozn. aut.)

⁸⁹ SKP se řídí speciální směrnici EU. (pozn. aut.)

konceptí a podporu jejich iniciativy, o pravidelný dialog s veřejností a o výpomoc neziskovým organizacím působících v oblasti kultury⁹⁰. Také změna platových předpisů pro zaměstnance v oblasti kultury byla jedním ze společných témat. Jejich finanční ohodnocení totiž mnohdy neodpovídá jejich odborné vzdělanosti a rozsahu práce.

Nová koncepce vždy vychází z nesplněných cílů koncepce předešlé. Je zajímavé, že evaluace KP ukazuje, že cíle byly splněny téměř všechny a přitom u těchto dvou dokumentů dochází k velké shodě či podobnosti v jednotlivých opatřeních. Podle mého názoru je to dáno dvěma skutečnostmi. Za prvé jsou zde taková témata jako platy zaměstnanců kulturních institucí, transformace příspěvkových organizací na veřejnoprávní (v KP prakticky nezmněno, ale v každém prohlášení vlády ano), památkový zákon, které již měly být hotové, ale nejsou. Za druhé jsou tu témata jako podpora rozvoje autorskoprávního systému, efektivnější užití zbytečného státního majetku, podpora projektů týkající se minorit či handicapovaných, podpora mezinárodní spolupráce atd., která jsou aktuální stále, nedají se definitivně uzavřít, a proto si vyžadují pozornost v každém koncepčním dokumentu.

A co nám vlastně ukázala analýza rozdílů kulturních politik? Ačkoli se zdají být úplně odlišné, jsou si velmi podobné. KP je sbírkou informací. Dozvíme se v ní o každé oblasti působnosti MK, o problémech a jejich řešeních. Řekla bych, že si v ní počteme. Kdežto SKP je věcná, kromě teoretického úvodu neplýtvá příliš slovy, nesnaží se čtenáři obsah vysvětlit tak, aby ho pochopil, čtenáři předkládá jen soupis opatření, které hodlá uskutečnit. A jaký postup je vlastně lepší? Myslím si, že kombinace obou by byla ideální. Prvek výkladu KP s prvkem systematickosti SKP by daly dohromady srozumitelnou a pro všechny stravitelnou verzi kulturní politiky státu. Čtenáři, který neměl tu čest ani s jedním dokumentem, bych můj pocit z jejich zkoumání vyložila tímto příměrem: *„Představte si, že naberete plnou hrst písku, obrátíte ji dlaní nahoru a pomalu rozevřete. Písku v dlani Vám pochopitelně zbyde maličko. A to málo je bez čitelné struktury, formy a tvaru. Ledaže ten písek z dlaně přesypete na rovnou plochu, zrníčka srovnáte a dáte jim řád. Pak Vám začnou dávat smysl. Taková je KP. Kdežto SKP je oproti ní jako dlažební kostka. Držíte ji v dlani, je pevná s jasnými tvary, je to neměnná hmota, která se nerozdrolí ani nerozlomí, je snadno uchopitelná. Jenže jak se dostat dovnitř? Jak se podívat na jádro věci? Nelze. K tomu, aby Vám kostka řekla*

---

⁹⁰ KP podrobně popisuje zásady grantového řízení pro nestátní neziskové organizace. (pozn. aut.)

více, musíte mít ještě ty další okolo, aby se vytvořil chodníkový kontext a souvislosti začaly vyvstávat.“

Od revoluce uplynulo dvacet pět let, od vzniku samostatné České republiky dvacet jedna let, a my máme dosluhující v pořadí teprve druhou kulturní politiku státu. Bilance to není zrovna radostná, ale povzbudivé je, že současné osazenstvo MK ČR již pracuje na koncepci nové. Je plánována na léta 2015 až 2020. Zatím se nachází ve fázi estimace, tedy vymezování a strukturování problémů, které je potřeba řešit. Uvidíme tedy, kolik úkolů a opatření přebere z SKP.

ZÁVĚR

Kulturní politika je znamením ministerstva kultury a vlády občanům, že mají zájem něco změnit, že chtějí směřovat v kultuře jasným směrem, že ví, co je třeba podpořit a proti čemu bojovat. Cílem mé bakalářské práce bylo analyzovat jediné dva dokumenty deklarující kulturní politiku ČR a charakterizovat související obecné vnímání kultury státem, nastavení pravidel a norem pro podporu, spolupráci a vztahy mezi státem a kulturou. Dokumenty *Kulturní politika* a *Státní kulturní politika na léta 2009 – 2014* jsem podrobila analýze, porovnála je po obsahové stránce. Dokázala jsem snahu MK ČR a vlády ČR o vytvoření kulturního prostředí, které by vyhovovalo státní pokladně a občanům ČR. Někdy jen utopickou představou bývá bohužel tato snaha pro samotné umělce a manažery kulturních institucí. Mým dalším cílem bylo charakterizování minulé a současné podoby státní kulturní politiky a zachycení změn a proměn, kterými prošla od roku 1993. Vývoj kulturní politiky jsem popsala a vysvětlila. Definovala jsem zajímavý vývoj kulturní politiky (skrze koncepční dokumenty *Hlavní linie kulturní politiky*, *Strategie účinnější podpory kultury* a *Kulturní politika*). Stanovené cíle jsem splnila.

Hypotézu, konkrétní cíle dokumentů *Kulturní politika* a *Státní kulturní politika na léta 2009 až 2014* jsou zcela jiné, jsem vyvrátila. Konkrétní cíle obou kulturních politik si jsou velmi podobné. Důvodem je nesplnění některých úkolů *Kulturní politiky* a jejich následné přebrání *Státní kulturní politikou na léta 2009 a 2014*, stálá aktuálnost některých témat a problémů (podpora činnosti handicapovaných, prezentace ČR v zahraničí apod.), ale i obecné vize obou kulturních politik.

Problémem při psaní bakalářské práce pro mě byla šíře tématu a s tím související velké množství informací a zdrojů, jejichž zpracování bylo náročné a vyžádalo si hodně času. Velmi mi v tomto ohledu pomohli zainteresovaní zaměstnanci MK ČR, kteří mi poskytli odbornou konzultaci. Na jejím základě jsem mohla informace lépe selektovat.

Mrzí mě, že dokument *Státní kulturní politika na léta 2009 a 2014* zná jen minimum osob. Znalí důležitého vládního dokumentu, oficiální kulturní politiky ČR, by měli být především umělci, manažeři kulturních institucí a pracovníci občanských sdružení. Realita je však taková, že největší povědomí o uvedeném dokumentu, kulturní politice ČR, mají úředníci, což patrně souvisí s povinností spolupráce při tvorbě a uplatňování programu. Snad se bude MK ČR v budoucnu snažit tento poměr znalých obrátit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Tištěné dokumenty:

1. DRHNOVÁ, Zuzana a Arnošt VESELÝ. Identifikace variant řešení veřejněpolitických problémů. In: VESELÝ, A., M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. ISBN 80-86429-50-4.
2. HORÁKOVÁ, Hana. Kultura jako všelék. Praha: nakladatelství SLON, 2012. ISBN 978-80-7419-103-9.
3. FIALA, Petr a Klaus SCHUBERT. Moderní analýza politiky. Brno: Barrister & Principal, 2000. ISBN 80-85947-50-1.
4. INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. Czech Theatre Guide. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2011. ISBN 978-80-7008-275-1.
5. MINISTERSTVO KULTURY ČR. Strategie účinnější podpory kultury. Praha: MK ČR, 1999. ISBN 80-863-10-04-3.
6. NEKOLA, Martin. Monitoring a evaluace realizovaných politik. In: VESELÝ, A., M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. ISBN 80-86429-50-4.
7. NEKOLNÝ, Bohumil a kol. Divadelní systémy a kulturní politika. Praha: Divadelní ústav, 2006. ISBN 80-7008-197-X.
8. NEKOLNÝ, Bohumil a Eva, ŽÁKOVÁ a kol. Studie současného stavu podpory umění, Svazek II. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2011. ISBN 978-80-7008-266-9.
9. PATEROVÁ, Hana. Etické aspekty analýzy a tvorby veřejných politik. In: VESELÝ, A., M.
10. PATEROVÁ, Hana. Tvorba cílů a evaluačních kritérií. In: VESELÝ, A., M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. ISBN 80-86429-50-4.
11. PATEROVÁ, H., A. VESELÝ, J. KALOUS a M. NEKOLA. Přijetí a implementace veřejné politiky. In: VESELÝ, A., M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. ISBN 80-86429-50-4.
12. PETERS, B. Guy. American Public Policy: Promise and Performance. Chatham, New Jersey: Chatham House Publishers, 1986. S. 4 – 144. ISBN 0-934540-53-5.
13. POTŮČEK, Martin a kol. Veřejná politika. Praha: nakladatelství SLON, 2005. ISBN 80-86429-50-4.

14. VESELÝ, Arnošt. Veřejná politika. In: VESELÝ, A., M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. ISBN 80-86429-50-4.
15. VESELÝ, Arnošt a Martin NEKOLA. Úvodem. In: VESELÝ, A., M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. ISBN 80-86429-50-4.
16. VESELÝ, A., Z. DRHOVÁ a M. NACHTMANNOVÁ. „Vědění o politice“: teoretické poznatky o tvorbě veřejných politik. In: VESELÝ, A., M. NEKOLA, eds. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: nakladatelství SLON, 2007. ISBN 80-86429-50-4.
17. ŽALOUDEK, Karel. Encyklopedie politiky. Praha: Libri, 1996. ISBN 80-7277-209-0.

Elektronické dokumenty:

1. ČESKO. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD a NIPOS. Výsledky účtu kultury ČR za rok 2011 [online]. ČSÚ a NIPOS, 2012. [cit. 2014-03-05].
Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/3318-13>.
2. ČESKO. MINISTERSTVO KULTURY ČR. MK ČR: Aktualizovaný Plán implementace Státní kulturní politiky na léta 2012 – 2014 [online]. MK ČR, 2011. [cit. 2014-04-10].
Dostupný z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>.
3. ČESKO. MINISTERSTVO KULTURY ČR. MK ČR: Aktualizace Státní kulturní politiky na léta 2013 – 2014 s výhledem na roky 2015 – 2020 [online]. MK ČR, 2012. [cit. 2014-04-10].
Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>.
4. ČESKO. MINISTERSTVO KULTURY ČR. MK ČR: Státní kulturní politika na léta 2009 až 2014 [online]. MK ČR, 2009. [cit. 2014-01-10].
Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>.
5. ČESKO. MINISTERSTVO KULTURY ČR. MK ČR: Kulturní politika [online]. MK ČR, 2001. [cit. 2014-03-10].
Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>.

6. ČESKO. MINISTERSTVO KULTURY ČR. MK ČR: Plnění kulturní politiky. MK ČR, 2006. [cit. 2014-03-28].
Dostupné z: není volně dostupné.
7. ČESKO. PROJEKTOVÁ A ROZVOJOVÁ AGENTURA a.s. Komparace systémů finanční podpory kultury v ČR s vybranými vyspělými státy [online]. Projektová a rozvojová agentura, 2008. [cit. 2014-03-02].
Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/studie-a-analyzy-ke-kulturni-politice-35917/>.
8. EU. COMPENDIUM. Country profile Czech Republic [online]. Compendium, 2011. [cit. 2014-03-30].
Dostupné z: <http://www.culturalpolicies.net/web/czechia.php>.
9. ŠKARABELOVÁ, Simona. Ekonomika kultury a masmédií. In: UČEBNÍ MATERIÁLY [online]. [cit. 2013-12-05].
Dostupné z: <http://www.econ.muni.cz/~simona/skola/ekonomika/text.html>.

Zákony:

1. ČESKO. Zákon č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů.
2. ČESKO. Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2014 a o změně zákona č. 504/2012 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2013, ve znění zákona č. 258/2013 Sb.
3. ČESKO. Zákon č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky do majetku krajů.

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulka č. 3 – Komparace KP a SKP

TÉMA	KP (článek)	SKP (opatření)
Vytvoření elektronických platforem sdílení zkušeností a vznik oborových databází	8	1.2
Analýza ekonomického přínosu sektoru kultury	8	1.3
Efektivnější využití památek pro cestovní ruch	32, 43	1.5
Aktualizace Autorského právo	17, 54	1.6
Revize a využití zbytnělého státního majetku	33, 37, 43	1.8
Reprezentace ČR v zahraničí (festivaly, bienále, veletrhy...)	5, 13, 18, 27, 29, 31, 49, 51, 65	1.9
Stáže a stipendia pro umělce a teoretiky umění	19	2.2
Rozšíření vzdělání v oblasti kultury (projekty pro děti a mládež, ZUŠ)	30, 31, 39, 40, 41, 47, 51, 59	2.4
Minority a znevýhodněné osoby	2, 14, 15, 16, 58	2.5
Aktualizace profesní vzdělanosti zaměstnanců v oblasti kultury	39, 47, 64, 65	2.9
Motivace vlastníků památek o péči o ně	36, 37	3.1
Podpora akviziční činnosti muzeí, galerií, knihoven a NFA	40, 42, 43, 44, 54	3.3
Zlepšení technického a prostorového zázemí galerií, muzeí, knihoven	43, 44, 48, 51, 57	3.4
Digitalizace kulturního obsahu	5, 28, 45, 52, 56, 62	3.6
Uchování a zpřístupnění digitálních dokumentů a zachování institutu trvalého výtisku	5, 45, 52, 55, 62	3.7
Regiony	13	3.8
Víceleté a kooperativní financování kulturních projektů	6	3.10
Mimorozpočtové a financování	7	3.11
Motivace podnikatelských aktivit v oblasti kultury	12	3.12
Návrh nového Památkového zákona	36	4.1
Zachování nemateriálního kulturního dědictví	5, 24, 27, 28, 40, 43, 46, 56	4.2
Kriminalita v oblasti kultury (nelegální vývoz apod.)	43, 44, 48, 49, 50	4.3
Aktualizace legislativy v oblasti audiovizí a médií	50	4.5
Koordinace činností orgánů mající na starost památkový fond	33, 35, 38	4.6
Podpora občanských iniciativ v oblasti kultury a zavedení jejich pravidelného dialogu s orgány veřejné správy	1, 3, 47	4.7
Změna platových předpisů pro zaměstnance v oblasti	9	4.9

kultury		
Podpora neziskových organizací působících v oblasti kultury	10	4.10

Zdroj: vlastní tabulka.